Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Anordning

for

Almue-Skolevæsenet i Kjøbstæderne i Danmark,

Kjøbenhavn undtagen.

Den gamle Trinskole i Grønnegade

Anordning

for

Almue-Skolevæsenet i Kjøbstæderne i Danmark,

Kjøbenhavn undtagen.

Frederiksberg Slot den 29 Juli 1814.

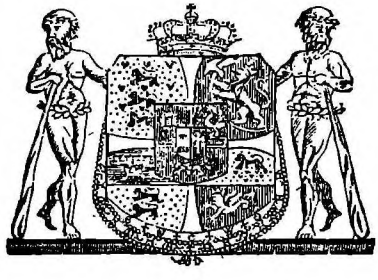

Kiøbenhavn.

Trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

Vi Frederik den Sjette,

af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg,

Giøre vitterligt: at, ligesom Vi, under Dags Dato, allernaadigst have udstædt en Anordning for Almue-Skolernes fremtidige Indretning paa Landet i Vort Rige Danmark, samt ved et særskilt Reglement have bifaldet, hvorledes Underviisningen i Skolerne for Borger Almuen i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn herefter bør ordnes, saa have Vi og Landsfaderligen baaren Omsorg for, at Ungdommens Underviisning i de øvrige danske Kiøbstæder kunde fremmes efter lige Grundsætninger, dog med fornødent Hensyn til et hvert Steds Leilighed, og til de forskiellige Næringsveie, som i Kjøbstæderne kunne aabnes Skolernes Lærlinge, til i sin Tid at gavne Borgersamfundet som Handlende, Kunstnere eller Haandværkere.

Til dette Øiemeed at opnaae, kundgiøre Vi herved Vor allernaadigste Villie og Befaling om, hvorledes med Almueskolevæsenets Indretning og Bestyrelse i disse danske Kjøbstæder for Fremtiden bør forholdes:

1ste Afdeling.

Om Kiøbstædskolerne i Almindelighed.

§ 1.

I enhver Kiøbstæd skal oprettes det, med Hensyn til Stædernes Folkemængde, fornødne Antal af almindelige Borgerskoler, i hvilke der bør gives Underviisning i de for Almuen meest unndværlige Kundskaber. Med

disse almindelige Borgerskoler skulle Industrie- eller Haandgiernings-Skoler sættes i Forbindelse; alt efter de Bestemmelser, som i det følgende af denne Anordning fastsættes.

§ 2.

I de folkerige og større Kiøbstæder, hvor et tilstrækkeligt Antal af Drenge-Børn findes, hvis Forældre have Evne og Villie at bidrage til at Borgerlige Realskoler, der i Stæderne, kunne bestaae, skulle saadanne Skoler tillige oprettes. Disse Skolers Øiemeed skal være: at de Børn, der vel ingen lærd Dannelse behøve, men dog bestemmes til en saadan Virkekreds, som fordrer særegne Kundskaber, kunne deri vorde oplærte.

§ 3.

Hvor Antallet af Forældre, som i Kiøbstæderne kunne bidrage til de borgerlige Realskolers Indretning og Vedligeholdelse, ikke findes tilstrækkeligt til de dermed forbundne Omkostningers Udredelse; og hvor dog en mere udvidet Undervisning, end den, som egentlig bør gives i de almindelige Borgerskoler, er ønskelig for de Børn, hvis Forældres borgelige Stilling synes at kunne giøre Krav derpaa; bør Undervisningen i de nævnte almindelige Borgerskoler udvides, ved at forøge samme med een Klasse, og, om det ansees fornødent, ved at antage een Lærer mere.

§ 4.

I de Kiøbstæder, hvor der allerede findes gode Skoleindretninger og funderede Skoler, der i det Væsentlige kunne opfylde Øiemedet af den tilsigtede Skoleforbedring, bør disse ikke gandske forandres, men ikkun efterhaanden modificeres efter den almindelige Plan.

§ 5.

Over-Opſynet med Kiøbſtædernes Skolevæſen paaligger Skoledirectionen, ſom beſtaaer af vedkommende Amtmand og Amtsprovſt. Denne Direction har at følge de ſamme Regler, ſom ere foreſkrevne i den, Vor Anordning af Dags Dato for Almueſkolevæſenet paa Landet tilføiede, Underretning for Amts-Skole-Directionerne.

§ 6.

Det nærmeſte Tilſyn med Skolevæſenet i enhver Kiøbſtæd bør paaligge Skolecommisſionen. Denne Commisſion ſkal beſtaae af Sogepræſten eller, om der ere flere Kirker, af Sognepræſterne, og Magiſtraten eller, i de Kiøbſtæder hvor ingen Magiſtrat findes, Byefogden; og, foruden diſſe, af to eller tre Skoleforſtandere, ſom vælges af Skoledirectionen, og ſom ſkulle vedblive dette Ombud i det mindſte i 2 Aar.

§ 7.

Kiøbſtædernes Skolecommisſioner ſkulle, hver i ſin Kreds, vaage for alt det, ſom kan have Indflydelſe paa Skolevæſenets Bedſte og Fremme, efter den Veiledning, ſom de dem foreſkrevne og denne Anordning vedføiede Regler give.

§ 8.

Derſom Nogen troer ſig beføiet til at klage over en eller anden Skolecommisſion, bør han andrage ſaadant for Skoledirectionen. Finder denne, at Commisſionen, eller noget Medlem af ſamme, forſætlig har tilſideſat ſine Pligter, ſkal den være bemyndiget til at dictere den Paagjældende en Mulct indtil 10 Rbdlr. S. V., og, ſaafremt Forſeelſen er ſtor, eller gientages, at fordoble Mulcten; men ſkeer ſaadant oftere, eller Forſeelſen ſkulde være

særdeles grov, da skal den indberette Sagen til Vort danske Cancellie, paa det at de Skyldige kunne blive tiltalte ved Retten, og der dømte til fortient Straf.

Iøvrigt skulle de Kiendelser, som Skoledirectionen har Ret til at afgive, være inappellable, naar de ikke angaae mere end 10 Rbdlr. S. V. Beløb; men dersom Gjenstanden er større, bør Sagen, saafremt de Paagiældende begiere det, andrages for Vort danske Cancellie til videre Resolution.

§ 9.

Skoledirectionerne skulle, efter at have, igiennem Skolecommissionerne, paa et hvert Sted indhentet de fornødne Oplysninger, indsende til Vort danske Cancellie, til nærmere Undersøgelse og Stadfæstelse, Forslag, for enhver Kiøbstæd især, angaaende: hvormange og hvilke Skoler, efter Stædernes Folkemængde, locale Beskaffenhed og Hielpekilder, der skulle oprettes: om Lære-Personalets Størrelse og anstændige Lønning: om Skolehuusenes Indretning: om Skolepengenes Bestemmelse ved de borgerlige Realskoler og Antallet af Friepladsene i samme; samt om: hvilke Udgivter, efter de nærmere i denne Anordning fastsatte Bestemmelser, bør lignes paa Stedernes Indvaanere.

§ 10.

I ethvert Sogn i Kiøbstæderne bør første Lærer ved den almindelige Borgerskole, eller, om der i Sognet ere flere af disse Skoler, da een af de første Lærere, være ordineret Catechet, og, foruden den ham tillagde Lønning, være berettiget til at nyde Høitidsoffer af Menigheden.

§ 11.

Den første Lærer, saavel ved en almindelig Borgerskole som ved en borgerlig Realskole, ville Vi altid Selv

udnævne; de øvrige Lærere beſkikkes af Soledirectionerne, efter derom indgivne Forſlag fra Skolecommisſionerne.

§ 12.

Biſkopperne ſkulle fremdeles have nøje Tilſyn med ſamtlige Kiøbſtæd-Skoler i de dem anbetroede Stifter, og være pligtige til at underſøge disſes Tilſtand, ſaavel ved deres Viſitatſer, ſom ved enhver anden Lejlighed. De ſkulle ogſaa være berettigede til, fra Skoledirectionerne, og tillige igiennem disſe, fra Skolecommisſionerne, at indhente alle de Efterretninger, ſom i Anledning heraf maatte anſees fornøden.

Iøvrigt bør de vaage over, at Skolevæſenet, i Overeensſtemmelſe med disſe Vore allernaadigſte Forſkrifter, fremmes, og at mødende Hindringer, efter Mueligheed, ryddes af Veien.

Saa ſkulle de og, paa deres Viſitatſer, overhøre Ungdommen, og til Vort danſke Cancellie indſende deres Beretninger om, hvorledes de have fundet enhver Skoles Ungdom underviiſt.

§ 13.

Beſtyrelſen af det hele, i denne Anordning ommeldte, Kiøbſtæd-Skolevæſen forbliver under Vort danſke Cancellie, ſom aarligen har at forelægge Os en Udſigt over ſammes Tilſtand.

2den Afdeling.

Om de almindelige Borgerſkoler.

1ſte Capitel.

Om Ungdommens Antagelſe og Fordeling i Skolerne, og om Tiden til Underviisningen.

§ 14.

Intet Barn maa antages i Skolen, førend det har fyldt det 6te Aar, men det ſtaaer til Forældrene eller dem,

der træde i disses Sted, om de ville udsætte Barnets Skolegang indtil det er 7 Aar gammelt. Jøvrigt skal Ungdommen antages i Skolen enten til 1ste Mai eller 1ste Novbr., efterat at de, i 3die Capitel anordnede, offentlige Prøver ere forbi. Paa andre end disse to fastsatte Tider bør saadant ikke skee, med mindre særdeles Omstændigheder, saasom Opholdsstedets Forandring eller Barnets Sygdom, skulde giøre en Undtagelse nødvendig.

§ 15.

Hvor Antallet af skolepligtige Børn i en Kiøbstæd overstiger 80, bør der, saavidt mueligt, sørges for flere Skoler, eller flere Lærere i de allerede forhaanden værende Skoler.

§ 16.

Børnene inddeeles, i Forhold til deres Alder samt Kundskaber og Færdigheder, i to Classer; i hvilke der gives særskilt Underviisning, saaledes som herefter (§ 31) er anordnet.

§ 17.

Læretimerne i Skolerne skulle være følgende: fra 1ste April til sidste September fra Klokken 7 til 11 om Formiddagen, og fra Klokken 4 til 6 om Eftermiddagen. I Martii og October Maaneder: fra Klokken 8 til 12 om Formiddagen, og fra Klokken 2 til 4 om Eftermiddagen. I November, December, Januarii og Februarii Maaneder fra Klokken 9 til 12 om Formiddagen, og fra Klokken 1 til 3 om Eftermiddagen. Men Løverdag Eftermiddag holdes ingen Skole.

Dog skal det være Skoledirectionerne tilladt, efter Skolecommissionernes Forslag, at bestemme saadanne Forandringer i de daglige Skoletimers Berammelse, som,

efter ethvert Steds ſærdeles Beſkaffenhed, maatte anſees meeſt paſſende; kun ſaaledes, at ingen Afkortning ſkeer i det Timetal, ſom, efter denne Anordning, dagligen ſkal anvendes til Børnenes Underviisning. Skulde, i ſaadant Tilfælde, Skoledirectionen og Skolecommisſionen være af ulige Meninger, da henſtilles Sagen til Vort danſke Cancellies Afgjørelſe.

§ 18.

Underviisningstiden inddeles ſaaledes, at de, ſom høre til den nederſte Klaſſe, gaae i Skole om Eftermiddagen, og de, der høre til den øverſte Klaſſe, om Formiddagen.

§ 19.

I 4 Uger, fra Kornhøſtens Begyndelſe at regne, ophører Skolegangen.

§ 20.

De Forældre eller Husbonder, ſom befatte ſig med Avlsbrug, maa have Ret til at beholde deres Børn og Tyende, ſom ere over 10 Aar gamle og beviisligen bruges til Markarbeide, hiemme fra Skolen 2 til 3 Uger i Sædetiden om Foraaret og 3 til 4 Uger om Efteraaret; alt efter den anordnede Skolecommisſions, paa locale Omſtændigheder grundede, Beſtemmelſer.

2det Capitel.

Om Udeblivelſe fra Skolen og om Børnenes Skolegang.

§ 21.

Børn, ſom have ſmittende Udſlet, maa ei, forinden de ere helbredede, beſøge Skolen, og bør, om de der indfinde ſig, ſtrax af Skolelæreren hjemviiſes; ligeſom det og

paalegger ham at anmelde saadant for Skolecommissionen, som har at drage Omsorg for, at saadanne Børn helbredes.

Skolecommissionen er bemyndiget til at mulctere de Forældre, Værger eller Husbonder, som vise sig forsømmelige i Hensyn til saadanne Børns Helbredelse, fra 2 Rbmk. til 2 Rbdlr. S. V. ugentlig.

For de uformuende Forældre skal den, til Børnenes Helbredelse udfordrende, Bekostning udredes af Fattigkassen.

§ 22.

Bliver noget Barn sygt af Kopper, Meslinger, Forraadnelsesfeber, Blodgang, Kighoste eller nogen anden saadan smitsom Sygdom, da maa det ikke komme i Skolen, førend 3 Uger efter at det er helbredet, og Sygdommen er ophørt i Huset.

§ 23.

Paa det at intet Barn, ved at flytte fra et Skoledistrict til et andet, skal kunne unddrage sig fra den anordnede Skolegang, skulle de vedkommende Forældre, Husbonder eller Værger være pligtige til, inden 8te Daze, at melde for vedkommende Skolecommission ethvert Barn, der maatte komme til dem fra en anden Skolecommissions District, og ligeledes ethvert Barn, der kommer fra dem andetsteds hen; under en Mulct af 2 Rbmk. til 2 Rbdlr. S. V. ugentligen, efter Skolecommissionens Bestemmelse.

§ 24.

Da Børnene i enhver Classe skulle underviises paa eengang, og Skolens Indretning ikke tillader, at det, som til bestemt Tid bør læres, særskilt kan vorde gjennemgaaet med dem, som udeblive fra den fælleds Undervisning; saa er det nødvendigt, at alle Børn, dersom de skulle have

Nytte af deres Skolegang, flittigen og uafbrudt beſøge Skolen i den foreſkrevne Tid.

Paa det at denne Henſigt kan opnaaes, bør Præſterne, hvert Halvaar, den første Søndag efter at Examen i Skolen er holdt, (§ 32) fra Prædikeſtolen advare Forældre, Værger og Husbonderne at holde deres Børn og Tyende til ſtadig Skolegang, og paa en paſſende Maade foreſtille Menigheden Nytten og Nødvendigheden af denne Foranſtaltning. De Forældre, Værger eller Husbonder, ſom desuagtet, uden beviislig Sygdom eller anden gyldig Grund, holde deres Børn eller Tyende fra Skolen, ſkulle, efter Skolecommisſionens Sigelſe, bøde 3 Rbß. S. V. første Gang for hver Dag, Barnet eller Tyendet er udeblevet; men vedblive de ſaadan Overhørighed, da ſkulle Bøderne, for gientagne Forſømmelſer, forhøjes af Commisſionen til 6, 12 og 24 Rbß. S. V. daglig for hvert Barn, ſom er holdt fra Skolen.

Dem, ſom ei formaae at betale Mulcterne, foranſtalter Amtmanden, efter Commisſionens Anmeldelſe derom, ſtraffede paa Kroppen efter Forordningen af 6te Decbr. 1743, første og anden Gang med Fængſel paa Vand og Brød, og, for oftere gientagne Forſeelſer, med Tvangsarbeide.

Skulde det Tilfælde indtræffe, at et ſkolepligtigt Barn aldeles ikke var at bringe til ſtadigen at ſøge Skolen, bør Skoledirectionen indberette ſaadant til Vort danſke Cancellie, ſom bemyndiges til at foranſtalte det videre fornødne i denne Henſeende.

§ 25.

Forpligtelſen til at lade Børn, Myndlinger, eller Tyende ſøge den offentlige Skole, bortfalder for dem, ſom, ved en Student, ſeminariſtiſkt oplært Skolelærer, eller paa anden Maade, ſaaledes drage Omſorg for deres Børns,

Myndlingers eller Tyendes Underviisning, at Skoledirectionen, efter indhentet Oplysning fra Skolecommissionen, finder anden Skolegang for disse ufornøden.

§ 26.

Forældrene kunne selv tage de mindre Børn med sig i Kirken; men de, som høre til den øverste Klasse i Skolen, og ere over 12 Aar gamle, skulle om Søn- og Hellig-Dagene møde Skolelæreren ved Kirken og følge ind med ham, samt forblive der, saalænge Gudstieneſten varer. Forsømmer nogen af disse, 2 Gange efter hinanden, Kirkegangen, maa, efter Skolecommissionens Bestemmelse, de samme Mulcter anvendes, som ved § 24 ere fastsatte i Henseende til Skoleforsømmelser.

Iøvrigt skal Skolelæreren anvise saa mange af Børnene Plads i Choret, som, foruden Confirmanderne, der kunne rummes; og bør han dertil især vælge dem, som have de bedste Stemmer, og kunne bedst holde Tonen i Sangen.

Til Brug for Skolebørnene bør Choret forsynes med de fornødne Bænke, hvor samme ei allerede maatte forefindes.

§ 27.

Naar Forældre eller Husbonder undertiden maatte behøve et Barn om Søn- eller Hellig-Dagene, for at have Tilsyn i Huset, skal det være dem tilladt at beholde samme hiemme; dog saaledes, at det Barn, som har været hiemme den ene Søndag, kommer den næste i Kirken, hvormed Skolelæreren skal have behørigt Opsyn.

§ 28.

Paa det at Skolegangen ikke skal afbrydes med Ligfærd, Barnedaab eller Brudevielser, bør overalt, hvor

Skolelæren forretter Chordegne Embedet eller Klokker-Tineſten, Ligene være Klokken 11½ paa Kirkegaarden; og, paa Søgnedage, ovenmeldte Kirkeforretninger berammes til lige Tid.

Ved ſaadan Leilighed ſkal Læsningen i Skolen ophøre Klokken 11 om Formiddagen, og om Eftermiddagen først begynde Klokken 1½; hvilket Skolelæreren, Dagen i forveien, har at tilkiendegive vedkommende Skolebørn.

3die Capitel.

Om Underviisningen og om Skolebørnenes offentlige Overhørelſe ſamt Udgang af Skolen.

§ 29.

Henſigten med Børnenes Underviisning ſkal være at danne dem til gode og retſkafne Mennesker, i Overeensſtemmelſe med den evangeliſk chriſtelige Religions Lære; ſamt at bibringe dem de Kundſkaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige, for at kunne vorde nyttige Borgere i Staten. Desaarſag blive ſamtlige Skolelærere at meddeele den af Os allernaadigſt anordnede Inſtruction, ſom foreſkriver dem deres Pligter, og omhandler den Underviisningsmaade, de have at bruge; ligeſom det og paaligger de vedkommende Skolecommisſioner at vaage over at denne Inſtruction nøiagtigen efterleves.

§ 30.

Der ſkal i Skolerne underviſes i Religion, Skrivning og Regning, ſamt Læsning; ogſaa bør Skolelæreren vejlede Børnene til ordentlig Sang.

Ved Læsningen ſkulle fornemmeligen ſaadanne Bøger benyttes, ſom kunne give Anledning til at danne Børnenes Sindelag, og ſom indeholde et kort Begreb om deres Fædrenelands Hiſtorie og Geographie, ſamt meddele dem

Kundſkaber, der kunne tiene til Fordommes Udryddelſe, og blive dem til Nytte i deres daglige Haandtering; og bør der, ved al Underviisning, ſøges Lejlighed til paſſende Forſtands Øvelſer for de Unge.

I de Skoler, hvor Lærere, der, ved de af Os allernaadigſte auctoriſerede Skolelærer-Seminarier, have nydt Underviisning i Gymnaſtik, eller paa anden Maade have erhvervet ſig den Dueligheb, ſom udfordres for deri at give Underviisning, ere anſatte, ſkulle Børnene vejledes af Skolelærerne til gymnaſtiſke Øvelſer: ſaaſom Løbe- Springe- Klavre- Svømme- og militaire Øvelſer. Til diſſe Øvelſer bør, naar den iøvrigt befalede Skoleunderviisning er tilendebragt, anvendes, ſaavidt Vejrliget tillader det, een Time dagligen, ſaaledes at hver Claſſe af Skolebørnene heri nyder ugentligen Underviisning i 3 Timer; og bør iøvrigt til Svømmeøvelſer, efter Skolecommiſſionernes, paa de locale Omſtændigheder grundede, Beſtemmelſer, nogle Eftermiddage om Sommeren anvendes, for ſaavidt dertil gives Lejlighed.

Ved enhver Skole bør, ſaavidt Omſtændighederne tillade, anſkaffes en Plads af 800 til 1200 □ Alen, ſom jævnes og, ved Belægning med Sand eller paa anden henſigtſvarende Maade, gjøres ſikket til gymnaſtiſke Øvelſer; ogſaa bør de allernødvendigſte Apparater til ſaadanne Øvelſer, ved enhver Skole, hvor Gymnaſtik indføres, anſkaffes efterhaanden, paa Skolekaſſens Bekoſtning.

De blandt Skolelærerne, ſom give Skoleungdommen henſigtsſvarende Underviisning i gymnaſtiſke Øvelſer og tillige udmærke ſig i de øvrige Deele af Skoleunderviisningen ſamt Skolediciplinen, bemyndiges Skoledirectionen til, engang om Aaret, at opmuntre ved extraordinaire Belønninger af indtil 20 Rbdlr. S. V.

§ 31.

Til Skolens første eller nederste Classe høre alle smaae Børn (dog intet Barn, som er yngre end 6 Aar (§ 14)) tilligemed de Børn, som endnu ikke have lært at læse tydeligt, og at skrive Tal og Bogstaver, samt ikke have giennemgaaet Luthers Catechismus og de vigtigste bibelske Hiſtorier.

I den anden eller øverſte Classe optages de, der have erhvervet forommeldte Kundskaber. Saafremt de imidlertid ere under 10 Aars Alder, overlades det til Skolecommisſionens Skiønnende, hvorvidt de, denne unge Alder uagtet, maa optages eller ikke.

§ 32.

Børnene skulde 2de Gange om Aaret, nemlig i April og October Maaneder, i den for Stedet anordnede Skolecommisſions Nærværelse, offentligen overhøres, og giøre Rede for, hvad de have lært.

Ved saadan offentlig Prøve, som bør afholdes paa den af Skole-Directionen opgivne Maade, og i alle Skoler være fuldført, forinden den 1ste Maii og 1ste November, skal det paaskiønnes, hvilke der i hver Classe have lært meest, og hvis Flid, Sæder og Opførsel have været de bedste; saavelsom hvorvidt de, der ville udskrives af Skoleprotocollen, have erhvervet de fornødne Kundskaber, eller om de behøve endnu at forblive i Skolen.

Lister over disse Examiners Udfald bør indsendes til Skoledirectionen, tilligemed de i øvrigt befalede Beretninger.

Og maa intet Barn antages til Confirmation, førend Skolecommisſionen, ved den afholdte Halvaars Examen, har fundet, at det kan udskrives af Skolen; og intet Barns Skolegang ophøre, førend det har været til Confirmation, med mindre at Barnet er 13 Aar gammelt, og tillige, ved de i denne § ommeldte offentlige Overhørelser, befin-

des at have de i § 30 befalede Kundſkaber fuldkommen inde, i hvilket Tilfælde det, efter Commisſionens Beſtemmelſe, fritages for den almindelige Skolegang, uagtet det, formedelſt Alderen, endnu ikke kan antages til Confirmation — dog ſaaledes, at det, indtil Confirmationen, ſkal være pligtigt til at beſøge Skolen 2de Dage maanedligen, for at repetere hvad det har lært.

§ 33.

De Forældre, Værger eller Husbonder, ſom, uden bevislig gyldig Grund, lade deres Børn eller Tyende udeblive fra de Overhørelſer, ſom enten ere befalede i § 32, eller af Biſkoppen og Amtsprovſten anſtilles paa disſes aarlige Omreiſer, ſkulle, efter Skolecommisſionens Sigelſe, bøde fra 2 Rbmk. til 1 Rbdlr. S. V. for hvert Barn, ſom udebliver.

§ 34.

Ethvert Barn ſkal, forinden det anſees modent til at udſkrives af Skolen, kunne gjøre tilſtrækkelig Rede for det, ſom efter § 30 ſkal læres i Skolerne. Ogſaa ſkal ethvert Barn, ſom udſkrives af Skolen, meddeeles af Skolecommisſionen en Atteſt: ſaavel om de Kundſkaber, det i Skolen har erhvervet ſig, ſom om dets Opførſel under Skolegangen.

Paa denne Atteſt, der ſkrives paa det ſtemplede Papiir, ſom er foreſkrevet for Skudsmaale, og ſom meddeles fattige Børn paa vedkommende Skolekaſſes Bekoſtning, ſkal anføres Vidnesbyrd fra vedkommende Sognepræſt om Barnets Flid og Forhold under Forberedelſen til Confirmationen, ſamt de videre Skudsmaal, ſom bemeldte Perſon, af Præſter og Husbonder, i Overeensſtemmelſe med Lovgivningen, i Fremtiden ſkulde meddeeles.

§ 35.

For den Ungdom, ſom har været til Confirmation, men desuagtet ønſker at blive ved at ſøge Skolen, for der at øve ſig videre i Skrivning eller Regning, eller at tage Deel i anden nyttig Underviisning, ſkal der, efter Overlæg med Skolecommisſionen, om Vinteren holdes Aftenſkole 2de Gange om Ugen; dog ſaaledes, at hvert Kiøn erholder Underviisning ſærſkilt, hvortil Skolecommisſionen paa ethvert Sted foranſtalter det fornødne.

4de Capitel.

Om Skolediſciplinen.

§ 36.

Børnene ſkulle møde i Skolerne til de beſtemte Tider, reenlige og ſømmeligen paaklædte, ſamt medbringe de Bøger, de der bruge, ſaaſom ABC Bogen, Luthers Catechismus, Lærebogen i Religionen, Pſalmebogen, eller hvilke andre Bøger, der i Fremtiden for dem allernaadigſt maatte anordnes.

§ 37.

Naar Skolebørn ikke holdes reenlige, bør deres Forældre, Værger eller Husbonder, i Fald disſe befindes at have Skyld deri, betale en Mulct af 4 til 8 Rbß. S. V. efter Skolecommisſionens Sigelſe, for hver Gang, de i denne Henſeende befindes i Brøde.

§ 38.

Børnene ſkulle viſe Skolelæreren Ærbødighed og Lydighed, og nøje rette ſig efter de Forſkrifter, han maatte give i Henſeende til god Ordens Vedligeholdelſe i Skolen.

§ 39.

Alle haarde Straffe-Inſtrumenter i Skolerne ſkulle afſkaffes, og ingen Mishandling mod Børnene finde Sted.

Men naar et Barn begaaer nogen Feil, da bør Skolelæreren søge at rette det ved Formaninger: og, naar disse ikke frugte, straffes Barnet saaledes, som i Instructionen for Skolelærerne bestemmes.

Skulde nogen Skolelærer forsee sig, ved at bruge haard og vilkaarlig Adfærd mod et Barn, da have dets Forældre, Værge eller Husbond, i dette, som i andre Tilfælde, hvor de maatte finde sig besøiede til Anke over Skolelærerne, at henvende sig til Stedets Skolecommission, som, efterat have undersøgt Klagens Rigtighed, drager Omsorg for, at Skolelæreren, saafremt han findes skyldig, vorder straffet med Irretesættelse, Mulct eller Afsættelse, efter Omstændighederne.

§ 40.

De Børn i de almindelige Borgerskoler, som udmærke sig ved god Opførsel og Flid, skulle af Skolelæreren, ved passende Midler, opmuntres, i Overensstemmelse med det, som desangaaende i Instructionen for Skolelærerne er anordnet.

5te Capitel.

Om Skolelærernes Beskikkelse.

§ 41.

Ingen maa antages til Skolelærer ved nogen almindelig Borgerskole, med mindre han besidder de fornødne Egenskaber til vel at forestaae et saadant Embede, og allerede er indtraadt i sit 21de Aar.

Til den Ende bør Enhver, som ønsker der at blive Skolelærer, for Vedkommende, med paalidelige Attester, godtgiøre sin Alder, sin Dueligbed og sit gode Forhold.

§ 42.

Naar et saadant Lærer-Embede ved Borgerskolerne, som ej af Os allernaadigst besættes (1ste Afdeling § 11)

vorder ledigt, bør Vacancen uopholdeligen anmeldes for de i Stiftet værende, allernaadigſt auctoriſerede, Skolelærer-Seminariers Forſtandere; og disſe meddeeles en nøjagtig Beretning om Embedets Beſkaffenhed og Indkomſter.

Enhver af bemeldte Forſtandere har da ſtrax, paa ſaadan Anmeldelſe, at underrette Vedkommende om alle, derfra Seminariet dimitterede, Seminariſter, ſom paa den Tid ere tienſtledige, ſamt om de Vidnesbyrd, der bleve disſe tilkiendte ved deres Udgang af Læreanſtalten; og blandt disſe ſaaledes opgivne Seminariſter bør da udvælges en, til at anſættes i det ledige Embede. Undtagelſe herfra kan allene finde Sted til Fordeel for en andetſteds beſkikket Skolelærer, ſaafremt denne enten er oplært paa et af Os allernaadigſt auctoriſeret Seminarium, eller, efter at være beſkikket til Skolelærer, har nydt Underviisning ved en af de Præſter, ſom det af Vort danſke Cancellie er overdraget at give allerede anſatte Skolelærere en bedre Dannelſe; dog bør han, ved afholdt Examen, være duelig befunden, og, om ſit Forhold ſom Skolelærer, have fordeelagtigt Vidnesbyrd fra vedkommende Skolecommisſion.

Det paaligger Biſkopperne, forinden de vedkommende Skolelærere meddeeles Collats, at paaſee at disſe Bud ere efterlevede.

§ 43.

De, ſom, ved et eller andet, af Os allernaadigſt auctoriſeret, Skolelærer-Seminarium, ere blevne examinerede, og derfra have erholdt Atteſter om deres Dueligbed, ſkulle, naar de kaldes til Skolelærere, fritages for videre at examineres ved Embedets Tiltrædelſe, ſaafremt de dertil beſkikkes inden et Aar, efter at de have forladt Seminariet. Men ſkeer det ſildigere, da ſkulle de igien proves, enten i Seminariet eller af Skoledirectionens geiſtlige Medlem, og dem meddeeles nyt Vidnesbyrd om deres Beqvemhed

til at underviſe Ungdommen, forinden dem af Biſkoppen meddeeles Collats.

De, ſom ellers kaldes til at være Skolelærere, ſkulle ligeledes, forinden dem af Biſkoppen maa meddeeles Collats, examineres af forbemeldte geiſtlige Embedsmand; og bør det, ved ſaadan Overhørelſe, tillige proves, hvad Færdighed den, ſom examineres, beſidder i at catecheſere for Almuen.

§ 44.

Enhver, der attraaer at beſkikkes til et af de her omhandlede Skolelærer-Embeder, men dog ikke har nydt Underviisning ved noget, af Os allernaadigſt auctoriſeret, Skolelærer-Seminarium, bør beſidde følgende unndværlige Egenſkaber:

a) Ej allene at kunne læſe tydeligt og med Færdighed, men ogſaa i en ſaadan Tone, ſom viſer, at han forſtaaer hvad han læſer, og ſom kan vedligeholde Opmærkſomheden.
b) Fornuftigt og med egne Ord at kunne forklare Luthers Catechismus og Lærebogen i Religionen.
c) At forſtaae vel at regne de 4re Species, regula de tri og Brok.
d) At ſkrive en reen og tydelig Haand, baade med de latinſke og danſke Bogſtaver.
e) At forſtaae og kunne ſkrive ſit Modersmaal grammatikalſkt rigtigt.
f) At være øvet i at anſtille Forſtandsøvelſer og Regning i Hovedet med Børnene: og overalt ſelv være vel underviſt i de Kundſkader, ſom (§ 30) ere beſtemte at ſkulle læres i Skolerne.
g) At kunne ſynge de almindelige Pſalmer rigtigt og i en reen Tone; hvilket ſidſte iær ſkal fordres af dem, der tillige beſkikkes til Kirkeſangere.

6te Capitel.

Om Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, samt om Skolelærernes Lønning.

§ 45.

Skolehuset bør være saaledes indrettet, at hver Lærer har sin egen Stue til Undervisning, som bør være rummelig og af en, med Skolebørnenes almindelige Antal passende, Størrelse. Skolelæreren, og hvor der findes flere, den første, bør desuden have anstændigt Husrum til sig og Familie, samt Udhuse til Kreature og Brændsel.

Skolestuen bør i det mindste være 4re Alen høi fra Gulvet til Bjælkerne.

Taget, Dørre og Vinduer bør være tætte; og de sidste saaledes indrettede at de kunne lukkes op.

Gulvet bør være enten af Brædder, eller af Murstеen satte paa Kant. Grunden, paa hvilken Gulvet lægges, bør være opfyldt med Gruus, eller stridt Sand, indtil en halv Alens Højde over den udvendige Jords Overflade.

§ 46.

Foruden de fornødne Indretninger af Borde, Bænke og Boghylder, skal, ved hver Skole, anskaffes en sort malet Træetavle af 2 Alens Høide og $2\frac{1}{2}$ Alens Brede, hvilken skal ophænges ved Siden af Skolelærerens Plads. Saa skal der og, til Skolelæreren selv, indrettes en saadan Forhøining, at et Bord og en Stoel kunne staae derpaa.

§ 47.

Det skal paaligge Skolecommissionerne, at drage Omsorg for Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, efter de Samme (Bilag C.) foreskrevne Regler.

§ 48.

Enhver Skolelærer bør, efter Skoledirectionernes nærmere Forslag til Vort danske Cancellie, tillægges saadan Løn, som findes at staae i Forhold til hans vigtige og møisommelige Arbeide; og bør herved tages Hensyn paa de forskiællige Kiøbstæders Folkemængde, Skolekassens Evne og Levestædets Dyrhed. Til Brændsel, Lysning og Skrivmaterialier for de uformuende Børn, bestemmes desforuden en vis aarlig Sum.

§ 49.

Alle de Udgivter, som efter approberet Plan udfordres til Bygningernes Opbyggelse, Forbedring og Vedligeholdelse, samt øvrige ved de almindelige Borgerskoler befalede Indretninger, saavelsom til Skolelærernes Lønning og Pensioner, bør, for enhver Kiøbstæd, udredes af de til Skolerne henlagte Indtægter; men kunne disse ikke tilstrække, udredes det Manglende af Stedets Indvaanere, paa lige Maade, som, for Udgivterne til Fattigvæsenet, ved allernaadigst approberet Reglement af 5te Julii 1803 for Kiøbstæderne i Danmark, er fastsat, nemlig ved Ligning efter Beboernes Formues Tilstand eller deres Lejlighed.

Forslaget til denne Ligning affattes aarligen af Skolecommissionen med 4 af de hæderligste Mænd paa Stedet, og indsendes til Skoledirectionens Approbation eller nærmere Bestemmelse.

Et ordentligt Regnskab over Udgivterne til Skolebygningernes Opførelse eller Vedligeholdelse bør aflægges af Skolecommissionen, til Skoledirectionens Eftersyn.

§ 50.

Det Bidrag, enhver af Kiøbstædens Indvaanere, i Følge den approberede Ligning, er pligtig at erlægge til

Skolevæſenet, til de beſtemte Terminer, indbetales i Kæmner Kaſſen og udbetales derfra til Skolecommisſionen.

Hos dem, ſom udeblive med det, de ere pligtige at betale til Skolerne, inddrives det ved Udpantning efter vedkommende Amtmands Foranſtaltning.

§ 51.

Hvor Skoler ere funderede, ſkal det, i Henſeende til Indtægterne og ſammes Anvendelſe, forblive ved de oprettede Fundatſer, naar Skolehuſet, af de til Skolen ſkiænkede Midler, kan vedligeholdes, og Skolelæreren deraf lønnes lige ſaa vel ſom andre Skolelærere; men derſom noget mangler heri, da ſkal det tilveiebringes i Overeensſtemmelſe med denne Vor Anordning og ved de i ſamme foreſkrevne Midler.

§ 52.

Paa det at Skolelærernes Løn, uden alt for ſtor Byrde for Kiøbſtædernes Indvaanere, kan forbedres, blive, naar de nuværende Chordegne afgaae, Degne-Indkomſterne herefter at fordele imellem Skolelærerne i Kiøbſtædernes Sogne, ſaaledes at enhver nyder Chordegne-Indkomſterne, for ſit Skolediſtrict; dog under de Vilkaar, ſom i Skolelærernes Inſtruction beſtemmes.

Klokker-Embederne blive ligeledes, naar de nuværende Klokkere afgaae, at henlægge til Skolelærerne.

Derſom der ere flere Skolelærere i et Sogn, ſkal den af dem, ſom Skolecommisſionen finder bedſt ſkikket til at være Kirkeſanger, anvendes dertil; og derfor nyde 20 Rbdlr. S. V. mere, end hvad ham ellers, ſom Skolerer, kunde tilkomme.

§ 53.

Skolelærer-Enker kunne tillægges, i Penſion af deres afdøde Mænds Embeder, indtil $\frac{1}{3}$ Deel af ſammes faſte

Indkomster, efter Vort danske Cancellies nærmere Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde.

§ 54.

Af den, ifølge Vor Anordning af Dags Dato om Almueskolevæsenet paa Landet i Danmark, i ethvert Amt oprettende Hjelpekasse for Skolelærere skulle og samtlige Amtets Kiøbstæder nyde godt.

Med Hensyn til disse bliver dens Bestemmelse:

1) At forskaffe gamle afgaaende Skolelærere, saavelsom og Skolelærernes Enker, forhøjet Pension i Forhold til deres Trang; om muligt ogsaa Huslye og Brændsel.
2) Ved overordentlige Tillæg at opmuntre udmærkede Skolelærere, saasom at udrede de under § 30 tilstaaede Belønninger for saadanne Skolelærere, som give hensigtspassende Undervisning i Gymnastik og i øvrigt udmærke sig.
3) Ved rentefrit Laan at understøtte værdige Skolelærere, som, uden egen Skyld, ere geraadede i øieblikkelig Trang, og, formedelst tilstødte Uheld, behøve hastig Hielp.
4) At lønne Medhielpere ved de Skoler, som maatte behøve samme.
5) Ved Præmier, saavel til Skolelærere som til Børn, at opmuntre til nyttigt Haandarbeide i Skolerne, uden for de egentlige Undervisningstimer.
6) Endelig skal og denne Kasses Indtægter anvendes til at anskaffe og indrette den, under bemeldte § 30 omhandlede Gymnastiske-Øvelses-Plads.

Til Indtægt for Hielpekassen skal af hver Kirkesanger eller Skolelærer, som har tiltraadt de fulde, for ham, ved approberet Plan, fastsatte Indkomster, ydes aarlig een Tønde Bygs Værdie efter hvert foregaaende Aars

Capitels Taxt; samt af Kiøbstædens Skolekasse svares fra hvert Sogn aarligen 5 Rbdlr. S. V. Saa skulle og, paa de Steder, hvor der haves Embedsboliger for Chordegne eller Klokkere, disse Boliger, ved indtræffende Vacance i Embederne, naar de ikke behoves til de nye Indretninger, sælges eller bortlejes til Fordeel for Hjelpekassen.

I øvrigt fastsættes de nærmere, specielle, Bestemmelser i de Forslag til Fundatser for Hielpekassерne, vedkommende Skoledirectioner have at indgive til Vort danske Cancellie.

§ 55.

Ved en Kirkesangers eller Skolelærers Afgang fra Embedet, blive Indkomsterne at dele imellem ham, Enke eller Arvinger, og den tiltrædende Kirkesanger eller Skolelærer, saaledes:

a) Af alle Pengeindtægter bør den Fratrædende, hans Enke eller Arvinger, nyde saamange $\frac{1}{12}$ Dele, som han har tient Maaneder i det løbende Aar, beregnet fra Nytaar til Nytaar.

b) Af Brændselet beregnes de $\frac{2}{3}$ Dele paa Vintermaanederne, nemlig fra November til April Maaneds Udgang, og den øvrige $\frac{1}{3}$ Deel til de andre Maaneder i Aaret; og Aaret bør, i denne Henseende, regnes fra 1ste November til 1ste November. Den afgaaende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger nyde deraf den forholdsmæssige Andeel for saamange Maaneder, som han har tient af det løbende Aar. Det øvrige, for Aaret leverede, Brændsel bør afgives til hans Eftermand i Embedet.

Den fratrædende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger skulle beholde Indkomsterne til Udgangen af den Maaned, i hvilken Vacance indtræffer.

7de Capitel.

Om Skolekas ens Indtægter, Udgifter og Beſtyrelſe.

§ 56.

Til Skolekaſſerne ved Kiøbſtædernes almindelige Borgerſkoler, ſkulle henlægges følgende Indkomſter:

1) De ſaakaldte Kirke-Lyſe-Penge.
2) De Penge, ſom paa Faſtelavns Søndag og Søndagen efter Michelsdag indkomme, i de Tavler, der da ſkulle ombæres for Skolecaſſen. I denne Anledning ſkal Præſten, den foregaaende Søndag, opmuntre Menigheden til efter Evne at viſe Godhædighed imod Skolerne.
3) Andre frivillige Gaver, hvilke, tilligemed Givernes Navne, ſkulle antegnes i en dertil indrettet Bog, ſom bevares i Skolecommisſionens Archiv.
4) Endeligen ſkulle de Bøder, ſom Nogen maatte vorde tilpligtet at udrede formedelſt Overtrædelſer imod denne Anordnings Bud, tilfalde Skolekaſſen i den Kiøbſtæd, hvor Forſeelſen er begaaet; hvilke Bøder indkræves og inddrives paa ſamme Maade, ſom Byens Afgifter til Kæmnerkaſſen.

§ 57.

Af Skolekaſſen ſkal udredes:

1) Udgiften til de nødvendigſte Lærebøger for fattige Børn, hvis Forældre, Værger eller Husbonder, efter Skolecommisſionens Kjendelſe ikke kunne bekoſte ſamme.
2) Skrivpapir, Penne og Blæk til ſamtlige Skolebørn ſamt Regnetavler til Brug i Skolen; dog bør ikkun de Fattige have diſſe Skrivmaterialier for Skolekaſſens Regning, men, for de Formuendes Børn, bør Skolekaſſen, efter Skolecommisſionens Beſtemmelſe

nyde Godtgjørelse for, hvad den i denne Henseende, for dem, har udlagt.

3) Bibler, og saadanne Læsebøger, af hvilke der behøves flere til Undervisningen i Skolen.
4) Bøger, som Skolelæreren behøver for at udvide sine egne Kundskaber, samt Land-Kaarter og andre Ting, som udfordres til Børnenes Undervisning; hvilket alt forbliver ved Skolen, som dens Inventarium og Eiendom.

§ 58.

Skolekassen skal af Skolecommissionen saaledes bestyres, at deraf først bestrides de Udgivter, som ere unndgaaeligen nødvendige; dernæst de nyttige Udgivter, forsaavidt Kassen tilstrækker. Til disse henregnes Bøger, som ere gavnlige, skjøndt de ikke ere aldeles nødvendige, samt Kaarter, Instrumenter, og Belønninger for de Børn, som udmærke sig ved fortrinlig Flid og Sædelighed.

§ 59.

Skolelæreren, og hvor der ere flere den første, skal føre Regnskabet over Skolens Inventarium, og aflægge samme til Skolecommissionen tvende Gange aarligen, nemlig til 1ste Mai og 1ste November, da det af Skolecommissionen revideres og decideres; og bør Sognepræsten, paa Regnskabet, attestere: at han har efterseet alle Inventarii-Stykker, samt i hvad Tilstand han har befundet dem.

§ 60.

Regnskabet for de til Kæmnerkassen indkomne Penge, og de af samme, efter Skolecommissionens Anviisning, udbetalte Summer, aflægges af Kæmneren, hvert Aar til Skolecommissionen.

Det ſpecielle Regnſkab for Skolekaſſen bør føres af en af de i 1ſte Afdeling § 6 nævnte Skoleforſtandere, og aflægges til Skolecommisſionen ved hvert Aars Udgang, hvorhos Pengebeholdningen forevises. Dette Regnſkab revideres af et af Commisſionens Lemmer, ſom dertil af ſamme udnævnes, og indſendes derefter til Skoledirectionen, for af denne at vorde decideret og qvitteret. Med Regnſkabet indſendes tillige en ſummariſk Extract af ſamme, der viſer Skolekaſſens hele Indtægt i det forløbne Aar, ſamt hvormeget deraf til Skolens Brug er udgivet, og til hvilke Poſter. Efter disſe, fra ſamtlige Skolecommisſioner indkomne Extracter, ſom blive at bevare af Skoledirectionen, har denne at affatte og at tilſtille Vort danſke Cancellie en Tabelle over ſamtlige, under dens Embeds-Diſtrict henhørende, Kjøbſtæd-Borgerſkolers Indtægter og Udgivter, til Afbenyttelſe ved den aarlige Beretning, ſom, efter § 13, bør forelægges Os.

§ 61.

Secretariatet i Skolecommisſionen føres af Præſten, og hvor der ere flere, af den yngſte; med mindre Commisſionens Medlemmer derom anderledes maatte forenes.

3die Afdeling.

Om Haandgiernings Skolers Indretning i Kiøbſtæderne.

§ 62.

Hovedøjemedet af Haandgjernings-Skolers Indretning bør være: i Forening med den øvrige Underviisning for begge Kjøn at udvikle Børnenes Evner, danne deres forſkiellige Natur-Anlæg, tidligen indgyde dem Lyſt til Arbeidſomhed, og derved at giøre dem i Tiden til nyttige Lemmer af Borgerſamfundet.

§ 63.

Haandgiernings-Skolerne ſtaae nærmeſt i Forbindelſe med de almindelige Borgerſkoler, og anlægges, ſaavidt mueligt, i alle Kiøbſtæder, efter den nærmere Plan, ſom Skoledirectionen, paa Skolecommisſionens Forſlag, har at indgive, til forventende Approbation, til Vort danſke Cancellie; da der, ved disſe Skolers Indretning, ſtedſe bør tages Hensyn paa hvert Steds forſkiellige locale Omſtændigheder.

§ 64.

Alle Børn, ſom beſøge de almindelige Borgerſkoler, og hvis Beſtemmelſe rimeligviis vil blive Haandværksſtanden, bør opmuntres til at deeltage i Undervisningen og Arbeidet i Haandgjernings-Skolerne; og de Børn, ſom nyde frie Skolegang, ere pligtige dertil.

Tiden til at øve Børnene i Haandgjerning bør derfor vælges ſaaledes, at den ikke afbryder den ordentlige Skolegangs; men paſſende afvexler med ſamme.

§ 65.

For at opnaae det, med Haandgjernings-Skolerne tilſigtede, Øiemeed, blive ſaadanne Haandværksarbeider, til Øvelſe for Drengebørn at foretrække, ſom, uden at ſkade Legemets fri Udvikling, øve Haanden og Øiet, danne en rigtig Smag, og nærmeſt ſtaae i Forbindelſe med de forſkiellige Haandværker; ſaaſom: alle Arbeider i Træ, ſom Snedkren og Dreining, de forſkjellige Arbeider i Metallerne, Smedning, Filen o. ſ. v., ligeledes kunde man ogſaa, i Mangel af Lejlighed til at udøve de anførte Arbeider, lade Børnene arbeide i Pap og Straae; hvorved der iſær, ſom ellers i Almindelighed, bør tages Hensyn paa Formernes rigtige Forhold og Skiønhed.

Mindre at anbefale ere derimod de Arbeider, ſom mere henhøre til Manufactur-Væſenet, ſaaſom: Spinden

og Karten, der ei ere passende med Drengebørnenes tilkommende Bestemmelse.

§ 66.

Da Hovedhensigten med disse Skoler skal være: Udvikling af Børnenes naturlige Evner, og en forberedende Dannelse for den Virkekreds, som rimeligen vil blive dem anvist, saa bør den Fordeel, som kan flyde af Arbeidet, ikke ene eller fortrinligen komme i Betragtning ved sammes Valg. Det Overskud, som Arbeidet maatte give, efterat de nødvendige Omkostninger til Værktøj, Materialier, Lærernes Lønning o. s. v., ere fradragne, anvendes til de mest trængende Børns Nytte, enten strax, eller naar de have udlært og forlade Skolen; I Tilfælde af Underballance, bør det Tilskud som behøves, udredes efter samme Grundsætninger, som ved de egentlige almindelige Borgerskoler anvendes.

§ 67.

Til Lærere ved disse Skoler vælges duelige Haandværkere, eller andre, som dertil have de fornødne Kundskaber, og som, deels mod Betaling, deels af Gavnelyst, ville paatage sig Undervisningen, under Skolecommissionens Opsyn, og efter den Plan, som, paa Skoledirectionens Indstilling, er bleven approberet af Vort danske Cancellie.

§ 68.

For Pigebørn bør ligeledes indrettes passende Haandgjernings-Skoler, hvor de kunne anføres til at lære de forskiellige Fruentimmer-Arbeider, som: Syning, Strikning, Brodering o. s. v. I disse Skoler kunne Pigebørnene især anføres til at spinde, karte, og at lære andre, til Manufacturvæsenet henhørende, Arbeider, som ere passende for det qvindelige Kiøn.

Til Lærerinder vælges et eller flere anſtændige Fruentimmer af ſat Alder, ſom ere vel erfarne i qvindelige Haandarbeider.

I Henſeende til disſe Skolers Indtægter og Udgifter, ſamt Arbeidstiden, forholdes ſaaledes, ſom forhen, om Haandgjernings-Skolerne for Drengebørnene, er beſtemt.

4de Afdeling.

Om de borgelige Realſkoler for Drengebørn i Kiøbſtæderne.

1ſte Capitel.

Om Børnenes Antagelſe i Real-Skolerne og om Underviisningtiden.

§ 69.

Intet Barn maa antages i Real-Skolen, førend det har fyldt ſit 9de Aar, og kan læſe godt inden i enhver danſk Bog, ſkrive Sammenſkrivt, regne de 4re Specier, kiender den chriſtelige Religions Hovedſandheder, i Overeensſtemmelſe med de anordnede Lærebøger, og har lært det vigtigſte af den bibelſke Hiſtorie, ſamt er vel underviiſt i alt, hvad ſom bør læres i de almindelige Borgerſkolers 1ſte Claſſe.

Ligeſom i hine, antages Børnene kun tvende Gange aarligen i disſe, nemlig ved hvert Skole-Halvaars Begyndelſe, ſtrax efter at den befalede offentlige Prøve (2 Afd. § 32) er endt; og kunne ligeledes, kun tvende Gange aarligen, ordentligviis udſkrives af Skolen.

§ 70.

Børnene inddeles, i Forhold til deres Alder ſamt Kundſkaber og Evner, i 2de Afdelinger, i hvilke der gives ſærſkilt Underviisning, ſaaledes ſom herefter (§ 75) er anordnet.

§ 71.

Læretimerne i Skolerne skulle være 6 Timer daglig, som inddeles i passende Formiddags- og Eftermiddags-Timer, efter den forskiellige Aarstid og andre, saasom locale, Bestemmelses-Grunde.

§ 72.

Undervisningen ordnes saaledes, at der stedse gjøres Begyndelse med de Lære-Gienstande, som mest beskiæftige Tænkekraften, og endes med de lettere, som med Geographie, Skrivning og Tegning.

§ 73.

Foruden nogle Dage før og nogle Dage efter de 3de store Høitider, samt 3 Uger i Julii eller August Maaneder, skulle ingen Ferier tillades i disse Skoler.

2det Capitel.

Om Undervisningen, og om Skolebørnenes offentlige Overhørelse i Realskolerne.

§ 74.

Der skal i de borgelige Realskoler undervises i følgende, forskiellige Lære-Gienstande:

a) I Læsning, med Færdighed, af dansk og latinsk Tryk og Skrivt, i Forening med Modersmaalets Grammatik og Retskrivning.

b) I Christendom, forbunden med Læsning i Bibelen og især af det nye Testamente; med denne Religions-Undervisning, bør tillige Kundskab om Menneskets Natur forenes; ogsaa bør de ældre, som have giort Fremgang, øves i egne Udarbeidelser af enkelte, af Læreren opgivne, Spørgsmaale, som angaae en eller anden, i det daglige Liv meest anvendelig, Religions-

lære. Ligeledes bør det mærkeligſte af Religions- og Reformations-Hiſtorien, iſær Fædrenelandets, foredrages for de ældre Børn.

c) I Skionſkrivning af danſk, latinſk og Fractur-Skrivt.

d) I practiſk Regning paa Tavlen og i Hovedet, ſamt i Vexelregning og Bogholderie.

e) I reen elementair Mathematik og i de første Grunde af Mekanikken, iſær med Anvendelſe paa Fabrikker og Haandværker, ſaavelſom i almeenfattelig Kundſkab om Jordens og Verdens naturlige Beſkaffenhed og Indretning.

f) I Naturhiſtorie og Naturlære, hvormed forbindes Kundſkab om Handelsvarer, ſamt om Haandværks- og Fabrik-Arbeider.

g) I den almindelige Verdens- og, udførligſt, i Fædrenelandets Hiſtorie.

h) I Geographie, hvormed Handels-Geographie bør forbindes.

i) I levende Sprog: Tydſk og Franſk, og tillige Engelſk, ſaafremt Kiøbſtædens Handelsforbindelſer dertil kunde give Anledning.

k) I Tegning af geometriſke Figurer, af Maſkiner, Arkitectur og Ornamenter.

l) I Sang, hvor dertil maatte findes Leilighed.

m) I Gymnaſtik i Almindelighed.

n) Endelig bør der i Søeſtæderne ſørges for, at der kan gives Leilighed til en, i det mindſte forberedende, Underviisning i Styrmandskunſten, ſamt i Svømning.

§ 75.

Disſe forſkiellige Lære Gienſtande bør fordeles i de forſkiellige Afdelinger, ſaaledes, at Overgangen ſtedſe ſkeer fra det Lettere til det mere Vanſkelige, fra det mere Bekiendte til det mindre Bekiendte, og, at der i hver af Skolens Afdelinger levnes den behørige Tid til nøiagtig at lære det her Foreſkrevne.

§ 76.

Tvende Gange aarlig, nemlig først i April og først i October Maaneder, skulle Børnene, i den anordnede Skolecommissions Nærværelse, offentligen overhøres og gjøre Rede for hvad de have lært.

Ved en slig offentlig Prøve skal det paaskisnnes, hvilke der, i hver Afdeling, have giort meest Fremgang, og hvis Flid og Opførsel har været bedst; og derefter deres Plads i Skolen bestemmes. Og maa ingen fra den lavere Afdeling opflyttes i den højere, forinden han kan gjøre rigtig Rede for alt det, som i den lavere Afdeling bør læres.

Ligesom enhver af Realskolerne bør have 2de Afdelinger, saa bør og samme have i det mindste 2de Lærere, af hvilke den første stedse bør være en duelig theologisk Candidat, og den anden en, til denne Bestemmelse dannet, Seminarist eller Skolelærer (cfr. § 81). Jøvrigt paaligger det vedkommende Skoledirection, at gjøre den fornødne Indstilling til Vort danske Cancellie om, hvormange Lærere den anseer nødvendige ved hver Skole; hvilket bør bestemmes efter Børnenes Antal, da Læreren i Almindelighed ikke bør have flere, end i det højeste 24 Børn paa eengang, i een Afdeling, at undervise.

§ 77.

Børnenes Undervisning bør fordeles saaledes imellem Lærerne, at hver af dem har sine forskiellige Lærefag, hvori de give Undervisning i begge Afdelinger.

§ 78.

I Henseende til Skolepenge, som af Forældrene skulle erlægges for deres Børns Undervisning, bør der tages Hensyn paa Local-Omstændighederne; dog saaledes, at Skolepengene altid ere ringere i den lavere end i den høiere Afdeling, og at de forholdsvis forringes for de Forældre, som paa eengang have flere Børn i Skolen,

ſaa at der erlægges mindre for det andet og tredie, men intet for det fierde Barn.

§ 79.

Der bør i de borgerlige Realſkoler ogſaa være nogle Fripladſer, ſom det ene tilkommer Skoledirectionen, paa Skolecommisſionens Foreſtilling derom, at bortgive til de Børn, ſom i de almindelige Borgerſkoler have udmærket ſig fortrinligen ved at forene heldige Naturgaver med Flid og ſædelig Opførſel, men hvis Forældre befindes uformuende til at erlægge de anordnede Skolepenge for dem; ſaa at der ſaaledes gives disſe Børn Leilighed til at erholde en mere udvidet Underviisning, og en Dannelſe, hvorved de i Fremtiden kunde vorde Fædrenelandet endnu mere nyttige. Dog bør disſe Friepladſers Antal ei overſtige en Tiendedeel af de Betalendes.

§ 80.

I Henſeende til Skolediſciplinen, da gielder for disſe Skoler det ſamme, ſom for de almindelige Borgerſkoler forhen (2. Afd. 4. Cap.) er anordnet; og ligeledes hvad der, for hine Skoler, i Henſeende til Tilſynet med Skolevæſenet i Almindelighed, er faſtſat.

§ 81.

Da ingen maa antages til 1ſte ordentlige Lærer ved nogen borgerlig Realſkole, ſom ei er theologiſk Candidat med i det mindſte Characteren haud illaudabilis, og har underkaſtet ſig en Prøve paa et af Os allernaadigſt autoriſeret Seminarium, ſamt der er befunden duelig til dette Embede, ſaa og for Reſten kan forevise gode Vidnesbyrd om ſin Duelighed og moralſke Character; ſaa vil det ei være nødvendigt, at en ſaadan Candidat atter underkaſtes nogen Prøve, naar han beſkikkes til et Skolelærer-Embede. Derimod ſkal Enhver, ſom beſkikkes til anden Lærer ved disſe Skoler; hvortil bør vælges en til denne Beſtemmelſe dannet Seminariſt eller øvet Skolelæ-

rer, ſom ligeledes bør kunne forevise fordeelagtige Vidnesbyrd om ſin Duelighed og ſit Forhold; være forpligtet til at underkaſte ſig en lignende Examen ſom den for Lærerne ved de almindelige Borgerſkoler anordnede, naar længere Tid, end eet Aar, er forløbet, efterat han fra Seminariet er dimitteret eller har ophørt at være Skolelærer, forinden han til-ſtigt Lære-Embede vorder beſtikket.

§ 82.

De i denne Afdeling anførte Lære-Gienſtande beſtemme nokſom de Kundſkaber, ſom udfordres af dem, der attraae at beſtikkes til Lærere i de borgerlige Realſkoler; dog, da Lærerne bør dele Undervisningsfagene imellem ſig, er det ei nødvendigt at de beſidde lige udbredte og grundige Kundſkaber i dem alle; kun at de ei ere uvidende i noget af dem, paa det at de, i Sygdoms- og andre Tilfælde, kunne undervise i hinandens Timer.

§ 83.

Det overlades til vedkommende Skoledirection, efter at have modtaget Skolecommisſionens Forſlag, at gjøre Indberetning til Vort danſke Cancellie, for at erholde ſammes Beſtemmelſe om, hvad der, efter Omſtændighederne, maatte befindes rigtigt i Henſeende til de borgerlige Realſkolers Locale, enten dette bør lejes eller kiøbes. Dog bliver det ſtedſe at paaſee, at hver Skole forſkaffes i det mindſte tvende rummelige, lyſe og luftige Værelſer til Læſeſtuer, og, hvor Børnenes Antal maatte gjøre flere Afdelinger nødvendige, ſaa mange paſſende Værelſer, ſom dertil maatte udkræves.

§ 84.

Lærerne ved de borgerlige Realſkoler bør, efter Skoledirectionens derom til Vort danſke Cancellie indgivne Foreſtilling og nærmere Forſlag, tillægges en ſaadan Løn, ſom kan ſtaae i Forhold til deres vigtige og møiſommelige Arbeide, og til deres borgerlige Stilling; og

bør herved tages Hensyn paa de samme Omstændigheder, som angaaende de almindelige Borgerskoler ere anførte (2den Afdeling § 48), dog saaledes, at den første Lærer stedse erholder en forholdsmæssig større Løn, end de andre.

§ 85.

Alle de Udgivter, som, efter approberet Plan, udfordres til Skolebygningers Opbyggelse, Forbedring og Vedligeholdelse, eller til Huusleies Bestridelse, samt til de øvrige ved Skolerne befalede Indretninger, saavelsom til Lærernes Lønninger med videre, bør udredes af Skolekassens Indtægter, af de offentlige Midler og af Børnenes Skolepenge. Med Skolepengenes Erlæggelse og Inddrivelse forholdes som i Henseende til Bidragene til de almindelige Borgerskoler er befalet.

§ 86.

Hvor der maatte befindes Skoler funderede, af den Beskaffenhed, at de, med nogen liden Forandring, kunne anses som borgerlige Realskoler, skal dermed forholdes som det angaaende lignende Borgerskoler, (2den Afdeling § 51) er anordnet.

§ 87.

Realskolerne have deres Indtægter deels af det, som, paa vedkommende Øvrigheds Forestilling til Vort danske Cancellie, henlægges til samme af offentlige Midler og andre Hiælpekilder, deels af det, som indkommer af de Skolepenge, som Forældrene skulle erlægge for deres Børns Undervisning.

§ 88.

I Henseende til Skolens Udgivter, Skolekassen og Regnskabets Aflæggelse forholdes som, desangaaende, for de almindelige Borgerskoler (2den Afdeling 7de Cap.) er anordnet.

Hvorefter ſaavel alle Vedkommende i Almindelighed, ſom De, hvem ſærdeles Pligter ved denne Anordning og de ſamme vedføjede Inſtructioner foreſkrives, ſig allerunderdanigſt have at rette.

Givet paa Vort Slot Frederikſberg den 29de Juli 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

FREDERIK R.

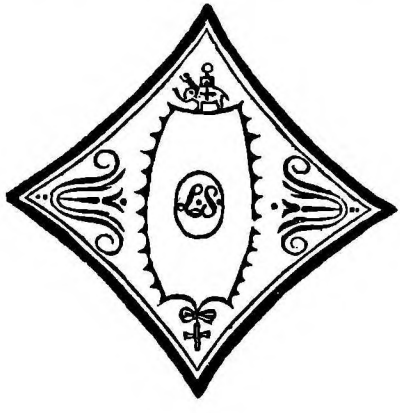

Kaas.

Cold. Bülow. Monrad. Berner. Lassen.

Bilage.

A.

Inſtruction
for
Lærerne ved Kiøbſtædernes Borgerſkoler.

§ 1.

Skolelæreren bør paa det nøjagtigſte holde ſig Vor allernaadigſte Anordning af 29de Juli 1814, for ſaavidt Kiøbſtædernes Borgerſkoler angaaer, efterrettelig, og efterkomme alt, hvad ham, i Overeensſtemmelſe med ſamme, af vedkommende Foreſatte befales til Skolevæſenets Fremgang.

§ 2.

Han bør ſtedſe foregaae Ungdommen med Exempel af et chriſteligt og ſædeligt Levnet; ſamt, ved beſkeden Opførſel, lærerig Omgang og nyttig Veiledning, ſøge at forſkaffe ſig den Agtelſe, ſom ene kan give Underviisningen den ſande Virkſomhed og Kraft.

§ 3.

I ſit Forhold mod Børnene bør han forene Kiærlighed med Alvorlighed, og vide at rette ſig efter Børnenes Fatteevne og Gemytsſtemning, ſamt vogte ſig for at afſkrække dem ved ublid Behandling, dog uden at forglemme ſin Værdighed og Anſeelſe ſom Lærer.

§ 4.

Reenlighed er en nødvendig Egenſkab hos velopdragne og dannede Menneſker, den er ogſaa vigtig med Henſyn til Helbredens Vedligeholdelſe. Skolelæreren bør

derfor omhyggeligen paaſee, at Børnene holde ſig reen-lige. Erfares det Modſatte, og det kan ſkiønnes, at det er Barnets egen Skyld, ſkal han advare dette, og naar ſaadant intet frugter, giøre Barnet opmærſommere paa ſig ſelv, ved at affondre det fra de øvrige Børn og an-viſe det en ſærdeles Plads i Skolen; hvorhos Forældrene, Værgen eller Husbonden bør gives Underretning derom. Befindes det, at Skylden har været hos Forældrene, Værgen eller Husbonden, da søger han at formane diſſe til en bedre Omſorg for deres Børn eller Tyende; men derſom de viſe ſig forſømmelige, anmelder han det for Skolecommisſionen, til ſammes videre Beſlutning.

§ 5.

Det er ogſaa vigtigt, at Børnene vænnes til Orden. I denne Henſeende har Skolelæreren at paaſee, at de, hver Gang de forlade Skolen, forvare deres Regnetav-ler, ſamt Skrive- og Læſe-Bøger, paa et beſtemt Sted, ſom Læreren ſkal anviſe dem; han ſkal og have Tilſyn med, at Bøgerne holdes ordentlige og reenlige.

§ 6.

Skolelæreren har at agte paa, at Børnene viſe ham den tilbørlige Ærbødighed; derfor ſkulle Børnene hilſe ham ſtaaende, naar han kommer ind i Skolen, og ligeſaa, naar han og de, efter fuldendt Skoletid, adſkilles. Lige-ledes bør han og venligen modtage og hiemſende dem, og ved blid Omgang og kiærlig Behandling, ſøge at vinde deres Tillid og giøre dem Underviisningen behagelig.

§ 7.

I de ved Anordningen beſtemte Tider ſkal han, hver Søgnedag, holde Skole for den Ungdom, ſom hører til hans Embeds-Kreds.

§ 8.

Skoleſtuen bør til alle Tider holdes reenlig, og i det mindſte fejes tvende Gange om Ugen. Naar Skole-

tiden er forbi, og Børnene ere hiemſendte, bør Vinduerne lukkes op, og Stuen udluftes.

§ 9.

I Henſeende til Børnenes Inddeling i 2 Claſſer, ligeſom i alt andet Underviisningen og Skoletiden vedkommende, har han paa det nøieſte at efterkomme det, ſom desangaaende i Anordningen er foreſkrevet.

§ 10.

Læreren bør, med lige Omſorg og uden Forſkiæl, antage ſig alle Børns Underviisning og Dannelſe.

§ 11.

Fremfor alting bør han ſøge at opvække Lærvillighed hos Børnene. Dette vil ikke falde ham vanſkeligt, naar han, fornemmelig ved Læſebøgernes Afbenyttelſe, kommer Børnenes naturlige Nysgierrighed til Hielp, og, ved fornuftig Vejledning, ſøger at forvandle den til gavnlig Videlyſt. Denne Henſigt vil bedſt kunne opnaaes, deels ved fattelige Anmærkninger over det, ſom læſes; deels ved Samtaler over enkelte Ting i Naturen, ſom falde i Sandſerne; deels endelig ved lærerige Fortællinger, ſom give Anledning til at vække Indbildningskraften og øve Hukommelſen; hvormed tillige bør forbindes en, oftere gientagen, Henviisning til den nyttige Anvendelſe, der, i ſin Tid, vil kunne giøres af de Kundſkaber og Færdigheder, ſom Børnene ſkulle erhverve ſig i Skolen.

En ſaadan Læremaade bør iſær iagttages ved de mindre Børn i førſte Claſſe, ſom mere behøve Vejledning til at tænke rigtigt over hvad der giør dem opmærkſomme, end Underviisning i Ordets egentlige Bemærkelſe.

§ 12.

For at giøre Underviisningen behagelig og nyttig for Børnene, bør Læreren befliitte ſig paa et tydeligt Foredrag, og nøie lægge Mærke til, hvorvidt Børnene have fattet det, ſom giennemgaaes eller læſes.

I Henſeende til Underviisningens forſkiellige Deele, bør den, af vedkommende Foreſatte beſtemte, Lections-Tabelle nøie følges, hvorved der, ved en god Afvexling af Læregienſtandene, bliver at paaſee, at Børnene ikke beſkiæftiges med de ſamme Ting i længere Tid, end een Time ad Gangen.

§ 13.

Skolelæreren bør ſøge, at anvende enhver i Underviisningen forekommende Leilighed til at lede og danne Børnenes moraliſke Tænkemaade. Iſær bør han tidligen indprænte dem Agtelſe for Sandhed og Retſkaffenhed, ſamt, ved at fremſtille paſſende Exempler, øve deres Dømmekraft i at udfinde, hvad Forſkiel der er mellem gode og ſlette Handlinger, og hvilke Følger de drage efter ſig.

§ 14.

Ved Underviisningen i Religion har Læreren iſær at befliitte ſig paa et, til Sagens Vigtighed ſvarende, værdigt Foredrag. Religionens Sandheder bør ikke allene gjøres tydelige for Forſtanden, men tillige lægges Børnene paa Hiertet.

Derfor bør han, ved Underviisningen, iſær udbrede ſig over de fatteligſte Lærdomme og Grundſandheder, og, af ſamme Aarſag, ved de mindre Børns Underviisning, ikke opholde ſig ved den 4de og 5te Part af Catechismus, fordi de Sandheder, ſom deri indeholdes, ikke paſſe til denne Alders Fatteevne.

§ 15.

Underviisningen om Formiddagen begyndes altid med andægtig Sang og Bøn, og endes med en kort Bøn og et Vers. Sangene bør vælges med Overlæg, og ſaaledes at Børnene kunne forſtaae dem. Bønnen forretter Læreren, ſaavelſom Børnene, ſtaaende.

Kommer et Barn for ſildigt, ſkal det ſtaae uden for

eller ved Døren, indtil Bønnen er tilende, for ei at forstyrre Andagten.

For de smaae Børn, søger Skolelæreren Lejlighed til, ved at bibringe dem de første Begreber af Christi Lærdomme, tillige at forklare Bønnens Hensigt, og giver dem passende Exempler derpaa, samt udtolker for dem et eller andet fatteligt Vers, som opgives dem, til at lære udenad.

§ 16.

I Henseende til den øvrige Underviisning: i Læsning, Skrivning og Regning, Historie og Geographie, har Skolelæreren at rette sig efter det, som desangaaende i Anordningen er fastsat, og den nærmere Vejledning, som af Skolecommissionen gives. Ved Læsningen paasees, at Børnene læse rigtigen, tydeligen, og saaledes, at det kan skjønnes, at de vel forstaae Meningen. Ved Skrivningen, baade med danske og med latinske Bogstaver, og for de mere duelige Fractur-Skrivt, paasees at Børnene skrive saadanne Ting, som kunne hielpe til at udvide deres Kundskaber, i Forbindelse med det, som ved Underviisningen er foredraget; samt at det ikke ved Arbeidet tillades dem, at sidde i en Stilling, som enten giver Anledning til slet Skrivt, eller endog kan være Helbreden skadelig. Saa bør og de ældre Børn flittigen vejledes til selv at føre i Pennen hvad de have lært i Skoletimerne, og, ved denne Lejlighed, tillige meddeles de vigtigste Regler af Modersmaalets Sproglære. Ved Regneøvelserne søger Læreren tillige at vænne Børnene til at giøre Beregninger i Hovedet, uden Hjelp af Tavle eller Skrivt; paa Tavlen derimod bør de øves i at opsætte Regninger og Overslag, som kunne vorde anvendelige i det daglige Liv.

Med Underviisningen i Geographie forbindes en kort

Udſigt over Landenes, og iſær Fædrenelandets Hiſtorie, ligeſom ogſaa over deres Natur og Kunſt-Producter.

§ 17.

Da Underviisningen bør ſkee efter en beſtemt Plan, ſkal Skolelæreren udkaſte en Tabelle, ſom indeholder hans Forſlag til de Slags Underviisninger, han formener at være de meſt paſſende til hver Dag i Ugen i de beſtemte Timer, fra 1ſte Mai til 1ſte November og fra 1ſte November til 1ſte Mai, hvilket Forſlag bliver, med Skolecommisſionens Betænkning, at indſende til Skoledirectionens Approbation eller Forandring. Derefter ſkal Tabellen opſlaaes i Skoleſtuen, paa det at Enhver kan læſe hvad der i hver Time ſkal foretages.

Skolelæreren maa ikke, uden vigtige Aarſager, afvige fra denne Tabelle; og naar ſaadant ſkeer, bør han antegne det, tilligemed Aarſagen dertil, i ſin Journal over Børnenes Skoleflid.

§ 18.

Ordenen, efter hvilken Børnene ſkulle ſidde i Skolen, bliver at beſtemme ved de anordnede Examina, efter de derved meddeelte Characterer for Flid og Fremgang, ſaavelſom og for ſædelig Opførſel; hvorved tillige iagttages, at Drengene og Pigerne ſættes paa ſærſkilte Bænke, ſaa at ikke begge Kiøn ſidde imellem hinanden.

§ 19.

Det ſkal være Skolelæreren tilladt, at lade Børnene gaae ud af Skolen eengang om Formiddagen og eengang om Eftermiddagen, hver Gang et Qvarteer, for at forfriſke ſig.

§ 20.

Af Skolecommisſionen modtager Læreren en Fortegnelſe over alle Børn i hans Skolediſtrict, ſom endnu ikke have været til Confirmation, og ſom ere pligtige til at ſøge Skolen, fra den Tid, de have fyldt deres 6te Aar.

§ 21.

Det paaligger Skolelæreren at paaſee, at Børnene ikke forſømme Skolen eller Kirken. For at opfylde denne Pligt ſkal han, i Journalen over Børnenes Flid, anføre naar et Barn er kommet for ſildigt, eller gandſke er udeblevet af Skolen. Ligeledes anmærkes deri: om det har været flittigt og anſtændigt, eller giort ſig ſtraffkyldigt.

I denne Journal, ſom bør føres efter et, af Skoledirectionen meddeelt Schema, anføres tillige: naar Skolen ikke er bleven holdt, og af hvad Aarſag. Journalen maa altid være i Skolen, og, efter Forlangende, forevises i Skolecommisſionen, og til de Medlemmer af ſamme, eller andre Foreſatte, ſom begiære at ſee den ved deres Beſøg i Skolen.

§ 22.

Et Barn, ſom oftere kommer for ſildigt eller udeblider fra Skolen, uden gyldig Aarſag, ſkal af Skolelæreren, naar det er Barnets Skyld, ligeſaa mange Dage, ſom det er kommet for ſildigt eller udeblevet af Skolen, udelukkes fra al Deeltagelſe i de Fornøjelſer og Friheder, der tillades de øvrige Børn. Men ſkulde Barnet ſaaledes vedblive en heel Uge, da ſkal Læreren desuden, efter Omſtændighederne, flytte det een eller flere Pladſer ned; og derſom en ſaadan Straf endnu ikke hielper, da har han at anmelde det for Skolecommisſionen, ſom nærmere beſtemmer: hvorledes et ſaadant Barn, for gientagen Forſeelſe, bør ſtraffes. Er derimod Skylden hos Forældrene, eller dets Foreſatte, da forholdes efter Anordningens 24 §.

§ 23.

Skolelærerne have i Henſeende til Børn, ſom have ſmitſomme Sygdomme eller ſmittende Udſlet at paaſee Overholdelſen af Anordningens 21, 22 §§. Skulle Forældre eller Foreſatte ſende et Barn til Skolen, der har ſaadan Sygdom eller Udſlet, da bør Læreren ufortøvet

ſende det tilbage til dets Hiem, og lade dets Forældre eller Foreſatte vide Aarſagen dertil. Saa bør han og anmelde det for Skolecommisſionen, til ſammes videre Foranſtaltning.

Iøvrigt paalægges Skolelæreren at iagttage de i Anordningerne om Vaccinationen beſtemte Forſkrifter, ſamt, efter bedſte Evne, at fremme Skoleungdommens Vaccination.

§ 24.

Skolelæreren bør ſøge at befordre Børnenes gode Opførſel og Flid, deels ved at opmuntre de ſædelige og flittige, deels ved at paalægge de vanartige og efterladne en forholdsmæssig, og til Forbedring ſigtende, Straf.

§ 25.

Han ſkal, ved den ham betroede Skoletugt, omhyggeligen vogte ſig for Partiſkhed, Lidenſkab og deraf flydende Overilelſe. Iſær maa han, ved en forſigtig Uddeling af Opmuntringer og Straffe, forebygge at Børnene ikke, ved Opmuntringerne, forledes til Egennytte eller Forfængelighed, og at de, ved Straffene, hverken forhærdes eller gjøres modløſe.

§ 26.

De Børn, ſom udmærke ſig ved Flid og ſædelig Opførſel, maa Skolelæreren opmuntre og belønne:

1) Ved at give dem Tilladelſe til at øve ſig i adſkillige Lege, efter at Undervisningen i Skolen er endt, naar Aarets Tid og Vejrliget tillader det.
2) Ved at undervise dem, ſom have Lyſt og Evne dertil, i at plante, pode og udføre andre deslige Hauge-Dyrknings-Sysler.
3) Ved at betroe de ſindigſte og ſkikkeligſte et Slags Opſigt over de andre ved deres fælleds Lege.
4) Ligeledes ventes det af Skolelæreren, at han, ſaafremt han er muſikkyndig, vil anvende Undervisning

i at ſpille paa et eller andet Inſtrument, ſom en Belønning for de flittige Børn, der findes ſkikkede til at modtage ſaadan Underviisning.

§ 27.

I Henſeende til Straffene, bør Skolelæreren iſær afholde ſig fra al ſaadan Behandling, ſom enten kunde have ſkadelig Indflydelſe paa Børnenes Legemer, eller være den med Straffen tilſigtede Forbedring i Vejen.

Han maa aldrig tillade ſig, at give Børnene Dreiſigen, Stød eller Slag med Haanden, at knibe dem eller bruge Skieldsord imod dem.

Ligeſaalidet maa han indføre nogen Skambænk eller Skamkrog; og overalt ingenlunde betiene ſig af vanærende Straffe, ſom kunde qvæle Barnets Æresfølelſe, og mere tiene til at forhærde end forbedre det.

Foruden de Revſelſer, ſom i det Foregaaende ere beſtemte for Børn, der ei iagttage den fornødne Reenlighed, ſaavelſom for dem, der forſømme Skolen, har Skolelæreren et Tvangsmiddel imod de uſkikkelige eller ulydige Børn, ved ei at tillade dem at tage Deel i nogle af Legetimerne.

De Børn, ſom ere under 10 Aar, har han desuden Ret til at ſtraffe med et lidet Riis, de ſtørre med en tynd Tamp uden Knuder.

I Tilfælde, hvor Læreren anſeer de Straffe, ſom det er ham tilladt at bruge, for at være utilſtrækkelige, efter Forſeelſens Beſkaffenhed, bør han indberette det til Skolecommisſionen, og af ſamme vente nærmere Forholdsregler.

§ 28.

Ved den i Anordningens 35 § ommeldte Underviisning for dem, ſom have været til Confirmation, bør Skolelæreren tage Anledning til at udvide og befæſte de Kundſkaber, ſom disſe allerede forhen have erhvervet ſig;

ſamt iſær benytte ſig af den Indflydelſe, en ſaadan vedvarende Underviisning vil give ham, til at giøre dem bekiendte med de Pligter, ſom deres modnere Alder og forandrede Vilkaar medføre; og ſaaledes, efter Mueligheð, fremme Sædelighed, Flid og huslig Lykſaligheð blandt Almuen.

§ 29.

Mod den ham anbetroede Ungdoms Forældre eller andre Foreſatte bør Skolelæreren ſtedſe ſøge at leve i god Forſtaaelſe. Han bør, ved given Leilighed, underrette dem om deres Børns Opførſel og giorte Fremſkridt, ſamt efter Evne være dem behielpelig med gode Raad, i Henſeende til Børnenes Opdragelſe. Naar de beſøge Skolen, bør han ogſaa der venligen imodtage dem, og tillade dem at være overværende ved Underviisningen; dog at denne ikke derved i nogen Maade afbrydes.

§ 30.

Med lige Omhu bør han efterkomme ſine Pligter mod de Foreſatte, ſom ſkulle have Tilſyn med hans Embedsførelſe, ſamt villigen gaae dem tilhaande i deres Forretninger ved Skolevæſenet. Saa ſkal han og til Skolecommisſionen indberette, naar der maatte møde Vanſkeligheder eller Hindringer i Henſeende til Skolevæſenets Fremme, og tillige giøre Forſlag om de Midler, ved hvilke, han formener, diſſe kunne bortryddes.

§ 31.

Naar Skolelæreren tillige er Kirkeſanger eller Klokker, bør han troeligen iagttage de ham i denne Henſeende paaliggende Pligter.

§ 32.

Enhver Skolelærer ſkal føre nogle af ſine Skolebørn, ſom bedſt kunne ſynge, med ſig i Kirken, hvilke der anviſes Plads efter Anordningens § 26; paa det at de

tidligen kunne vænnes til ordentlig Sang og til Opmærkſomhed under Gudstieneſten, til hvilken Ende Skolelæreren Dagen tilforn bør igiennemgaae Sangen med Børnene.

B.

Inſtruction

for

Lærerne i Kjøbſtædernes borgerlige Realſkoler.

§ 1.

Lærerne bør lade det være deres helligſte Pligt, ved den hele Underviisning, at ſøge at danne den dem betroede Ungdom til at vorde retſkafne Mennesker, nyttige Borgere og gode Chriſtne; de bør derfor ſtræbe, ſaavel at uddanne deres Lærlingers Forſtandsevner, ſom og at virke paa deres ſædelige Character, og heri ſelv foregaae dem med et Exempel, der kan indgyde Børnene Kiærlighed og Agtelſe. Derfor gielder ogſaa alt, hvad ſom i Almindelighed er foreſkrevet Lærerne for Borgerſkolerne, tillige for de borgerlige Realſkolers Lærere.

§ 2.

I Henſeende til Underviisningen, da ſkal Begyndelſen ſtedſe gisres med Modersmaalet.

Ved Læsningen ſkal der iſær paaſees, at Børnene læſe rigtigt, og ſiden vejledes til at læſe ſaavel Proſa ſom Vers med den rette Tone og Udtryk; hvortil de Bøger blive at benytte, ſom dertil af Skolecommisſionen beſtemmes.

Læreren vil tillige, ved Læſesvelſerne, finde den bedſte Leilighed til at meddele Børnene de første grammatikalſke Begreber, og efterhaanden gisre dem bekiendte

med de vigtigſte af Grammatikens Kunſtord, ſamt med Paradigmerne af Declinationer og Conjugationer. Hermed forbindes Skrivning af Modersmaalet, hvorved ſaavel Retſkrivningen ſom Grammatiken og Stilen blive Gienſtande for Underviisningen.

Og bør denne Underviisning i Modersmaalet, der udgiør en vigtig Deel af ethvert velopdraget Menneſkes Dannelſe, fortſættes igiennem begge Afdelinger af Skolen.

§ 3.

Ved Religions-Underviisningen, ſom ſtedſe bør paaligge den førſte Lærer, ſkal Bibelen lægges til Grund; og bør Læreren, ved ſit Foredrag, ſøge at giøre enhver af Religionens Sandheder lige indlyſende for Forſtanden og vigtig for Hiertet.

Derfor ſkal, foruden at Bibelhiſtorien læres, Bibelens og iſær det nye Teſtamentes Læsning udgiøre en egen Deel af Religions-Underviisningen, for at vække og nære den religiøſe Følelſe i de Unges Hjerter. Hvad der læres af Lærebogen bør forud igiennemgaaes og forklares; og Børnene bør, ved Overhørelſe, nøiagtigen giøre Rede for det.

Med de ældre Børn bør Religions-Underviisningen udvides, iſær bør de, ved Hiælp af den chriſtelige Religions Hiſtorie, giøres opmærkſomme paa denne Religions velgiørende Virkninger paa Menneſkeſlægten, ved hvilken Lejlighed der tillige bør gives dem en kort Udſigt over de øvrige meeſt bekiendte religiøſe Lærdomme. Legeledes bør læres, hvorledes Chriſtendommen, adſkilt fra menneſkelige Tilſætninger, i ſin Reenhed igien udbredtes ved Reformationen, og dennes heldige Indflydelſe paa Samvittigheds-Frihed og gavnlige Kundſkabers Udbredelſe viſes, alt i et kort, men kiærnefuldt, Sammendrag.

For endnu mere at forviſſe ſig om, at de Unge rigtigt have fattet Religionens Hovedlærdomme, og for at

dennes Sandheder endnu kunne giøre et varigere Indtryk paa deres Hjerter, ſkal Læreren, Tid efter anden, lade de ældre Børn ſkriftligen beſvare nogle, af ham opgivne, paſſende Spørgsmaale.

Overalt bør Læreren aldrig glemme, at Mangel af en fornuftig Chriſtendoms-Underviisning i den første Ungdom endnu mere har ſkadet ſand Religioſitet, end alle umiddelbare Angreb imod Religionen; og at, hvor den religioſe Følelſe ei tidligen er bleven vakt og næret, den ſenere Underviisning kun altfor ofte har været uden Frugt.

Med Religions-Underviisningen ſkal tillige de almindelige Begreber af Kundſkaben om Menneſkets Natur meddeles Børnene, i et kort og fatteligt Udtog af de dertil hørende Læreſætninger.

§ 4.

Ved Underviisning i Skiønſkrivning, baade af danſk, latinſk og Fractur-Skrivt, ſkal Læreren ſtedſe tillige ſørge for at lade Børnene ſkrive efter Forſkrivter, hvis Indhold, i Forening med den øvrige Underviisning, kan tiene til at udvide og befæſte deres Kundſkaber.

Ligeledes bør Læreren paaſee, at Børnene, under Arbeidet, ikke antage en Stilling, der enten kan give Anledning til en ſlet Skrivt, eller endog være Helbreden ſkadelig.

Saa bør og de ældre Børn, ſom allerede have en mere øvet Haand, baade i Skolen og iſær hiemme, vænnes til at giøre allehaande ſkrivtlige Udarbeidelſer, deels efter hvad i Skolen er foredraget, deels med Henſyn paa deres tilkommende Beſtemmelſe for det borgerlige Liv.

§ 5.

I den practiſke Beregning bør Børnene øves flittigen, ſaavel i at regne paa Tavlen ſom i Hovedet, ſaa at de med Færdighed regne ſaavel heele ſom brudne Tal og ere øvede i regula de tri, hvorfra Overgangen giøres til Selſkabs- og Kiæde- ſamt Vexel-Regning og Bogholderie;

og bør heri ſtedſe tages Hensyn paa den Virkekreds, hvortil Børnene nærmeſt maa formodes at være beſtemte.

§ 6.

Ved Underviisningen i Mathematikkens forſkiellige Deele bør der, ligeſom ved den hele øvrige Underviisning, tages Hensyn, deels paa den abſolute Virkning, disſe Videnſkaber have til at udvikle Børnenes Siæle-Evner, deels paa den Nytte, de siden deraf kunne høſte i det borgerlige Liv.

Som Forberedelſer til denne Underviisning, bør de yngre Børn øves i at tegne geometriſke Figurer, hvorved de giøres bekiendte med deres Benævnelſer, Egenſkaber og Forhold; herfra bør Overgangen ſkee til Arithmetik, Geometrie og Stereometrie, ſom bør foredrages efter den mathematiſke, videnſkabelige Methode. Af den anvendte Mathematik maa iſær Mekanikken anſees nødvendig. Naar Lejlighed dertil gives, bør Læreren ſøge, practiſk at give Børnene de første Begreber af Landmaaling, ſamt, ved Underviisningen i Mekanikken, at giøre dem bekiendte med de vigtigſte Maſkiner og deres Brug.

Ligeledes bør Læreren flittigen øve de ældre Børn i at bruge det mathematiſke Beſtik, og i at tegne, iſær Maſkiner.

Underviisningen i Aſtronomie bør fornemmeligen ſigte til, deels at give Børnene almindelige Begreber om Verdens Bygning, og deels til at viſe disſe Kundſkabers Anvendelſe ved Søefarten og ved Tidens Beregning.

§ 7.

I Naturhiſtorien og Naturlæren bør Underviisningen ſkee ſaaledes, at Begyndelſen i Naturhiſtorien giøres med at henvende Børnenes Opmærkſomhed paa de Dele af de forſkiællige Naturriger, ſom de allerede kiende; ſaa at Overgangen ogſaa her ſkeer fra det mere Bekiendte til det mindre Bekiendte, og Underviisningen tillige bliver et Mid-

del til at øve Børnenes Siælekræfter, ved omhyggeligen at lade dem selv udfinde og angive de enkelte Naturlegemers Skielnemærker; iſær bør den fædrenelandſke Naturhiſtorie afhandles med nogen Udførlighed.

Med de ældre Børn fortſættes og udvides Underviisningen, og tages ſtedſe Hensyn paa deres tilkommende Beſtemmelſe; hvorfor tillige de forſkiellige Naturproducters oeconomiſke Nytte, og deres Anvendelſe i Fabrikvæſenet eller i Handelen, iſær bør fremſættes.

Det ſamme bør iagttages ved Underviisningen i Naturlæren, hvor det, i disſe Skoler, kommer mindre an paa den ſyſtematiſke Form, end derpaa, at Børnene faae rigtige Begreber om Naturkræfternes Virkninger, og at der tillige tages Hensyn paa disſes Anvendelſe ved Fabrikker og Haandværker.

Technologie og Varekundſkab kunne ſaaledes rigtigſt forbindes med Underviisningen i Naturhiſtorie og Naturlære.

Som en Belønning for Børnenes Flid og gode Opførſel, ſkal Læreren, naar dertil gives Lejlighed, efterhaanden føre dem i de vigtigſte Værkſteder og Fabrikker, for ogſaa der at giøre dem opmærkſomme paa de erhvervede theoretiſke Kundſkabers Anvendelſe.

§ 8.

I Hiſtorien bør Underviisningen begynde med Fædrenelandets Hiſtorie og derfra Overgangen ſkee til den almindelige Verdens-Hiſtorie. I Begyndelſen foredrages den mere fragmentariſk, dog ſtedſe efter Tidsfølgen; og bør Læreren hertil betiene ſig af paſſende chronologiſke Tabeller. Ogſaa korte Levnetsbeſkrivelſer af udmærkede Mænd bruges ved den første Underviisning, ved hvis Valg dog fortrinlig bliver at ſee paa borgerlige Dyder. Af den gamle Verdens Hiſtorie bør iſær Grækernes og Romernes

Hiſtorie læres, dog at Middelalderens Hiſtorie ingenlunde forbigaaes, da ſamme ſtaaer i en ſaa nøje Forbindelſe med hele den nyere; denne ſidſte bør desaarſag foredrages udførlig, og her ligeledes tages et fornuftigt Hensyn paa Børnenes tilkommende Beſtemmelſe, ſom giør Cultur-Hiſtorien, og Efterretning om vigtige Opdagelſer og gavnlige Opfindelſer, mere nødvendig for dem, end den egentlige Statshiſtorie. Ved ideelig Gientagelſe af det Lærte, deels mundtlig, ved Spørgsmaal af Læreren og en ſammenhængende Fortælling af Børnene, deels ſkrivtlig, om enkelte Tildragelſer eller Perioder og deres indbyrdes Forbindelſe, ſkal Læreren ſøge at bibringe Børnene en fornuftig Udſigt over Menneſkehedens Hiſtorie og Culturens Gang.

Geographien foredrages ved Hielp af Landkaart og Globus, og bør Læreren agte paa, at Børnene nøjagtigen indprente ſig Landenes Beliggenhed, deres Grændſer, de vigtigſte Biergſtrækninger og Floder, ſamt deres fornemſte Stæder. For endnu mere at befordre dette, ſamt tillige for at øve Øiet og Haanden, ſkulle Børnene anføres til, paa frie Haand at eftertegne Landkaart baade i ſtørre og mindre Maaleſtok. Begyndelſen af denne Underviisning bør ſkee med Fædrenelandets Geographie, ogſaa kan Læreren, for at give ſit Foredrag endnu mere Liv og ſtørre Nytte, hermed forbinde korte lærerige Fortællinger af Fædrenelandets og Verdens Hiſtorie, og af Landets Naturhiſtorie; ligeledes kunne de ældre Børn ved denne Leilighed bedſt underviſes i det vigtigſte af Landenes Statiſtik, hvor Fædrenelandets bliver at behandle udførligſt; og tages, ved Underviisningen, Anledning til at lære de Børn, hvis Tarv iſær maatte udkræve det, Handels-Geographie. Ogſaa de andre Verdens-Deles Hiſtorie kunne bedſt forbindes med Underviisningen i Geographie.

§ 9.

Da det er enhver god Borgers Pligt at kiende saameget af sit Fædrenelands Statsforfatning og Love, som hans Stilling i Staten fordrer, saa bliver der tillige, i det sidste Skoleaar, at give en kort, men tilstrækkelig Udsigt herover; især skal det paaligge Læreren at indprænte Børnene Kiærlighed til Konge og Fædreneland, og den Ærbødighed for Lovene, som enhver god Borger er dem skyldig.

§ 10.

Da man kan antage, at Børnene, ved Undervisningen i Modersmaalet, alt ere blevne bekiendte med Grammatikens første Grunde, saa vil Læreren herfra saameget desto lettere giøre Overgangen til de fremmede Sprog.

Med Undervisningen i disse bør forholdes saaledes: naar Børnene have lært at læse det fremmede Sprog nogenlunde rigtigt, og at kiende de enkelte Ords Betydning af det Læste, samt deraf skrivtlig oversat lette Stykker i Modersmaalet, giøres de, ved Læsningen, efterhaanden bekiendte med Sprogets vigtigste Former og almindeligste Regler. Efter at de heri have opnaaet den tilbørlige Fasthed, anføres de til at skrive Sproget og practisk at anvende dets Regler, som det bedste og sikkreste Middel til at lære samme.

Saavel herved, som ved Læsningen, giøres Børnene opmærksomme paa Grammatikens og især Syntaxens Hovedregler; og, først efter at de heri have giort nogen Fremgang, bør Læreren med de ældre Børn giennemgaae en mere udførlig Grammatik, efterdi man da først kan anse deres Forstand for moden nok til at indsee og fatte Sammenhængen mellem Grammatikens forskiellige Dele. Med de opvakte Hoveder bør Læreren især anvende den almindelige Grammatiks Grundsætninger som et af de fortrinligste, og for den barnlige Alder meest passende,

Midler til at vække Tænksomhed og fremme Forſtandens Modenhed. Ligeledes bør han ogſaa, ved at lade Børnene giøre Overſættelſer i Modersmaalet af udvalgte Stykker af de meſt klaſſiſke Forfattere i fremmede Sprog, ſøge Lejlighed til at danne Børnenes Stil, og giøre dem opmærkſomme paa de forſkiællige Sprogs Særegenheder.

Det tydſke Sprog bør læres overalt, Franſk eller Engelſk, efter Local-Omſtændighederne.

§ 11.

Ved Tegningen bør Læreren iſær vælge det ved ſin Underviisning, ſom er af en væſentlig Nytte for Børnene, deels for derved at kunne øve Øjet og Haanden, deels for ſiden deraf at kunne benytte ſig i det borgerlige Liv; derfor anſees Tegning af vigtige Maſkiner og af Architectur i Almindelighed mere nyttige, end af Landſkaber eller af det menneſkelige Legeme.

§ 12.

Da Sangen udgiør en vigtig Deel af den offentlige Gudsdyrkelſe, ſaa bør ſamme ingenlunde forſømmes i de borgerlige Realſkoler, hvor dertil nogenlunde maatte gives Lejlighed. Ogſaa Inſtrumental-Muſikken virker med til Menneſkets Dannelſe og Forædling, og bør, ſom ſaadan betragtet, ogſaa læres af de Børn, ſom dertil have Anlæg, og hvor Omſtændighederne tillade, at deri kan gives Underviisning.

C.

Regler
til
Jagttagelſe af Kiøbſtædernes Skole-commisſioner.

§ 1.

Skolekommisſionen i enhver Kiøbſtæd, til hvis Omhu den tilvoxende Ungdom betroes, har at vaage over, at Vor Landsfaderlige Henſigt til dennes bedre Dannelſe paa det nøjeſte vorder opfyldt.

§ 2.

Samtlige Commisſionens Medlemmer bør derfor drage Omſorg for, at Anordningen af 29de Juli 1814 efterleves, at Skolelærernes Embede holdes i Agt, og at de nyde den Løn, dem tilkommer, for deres Arbeide. De bør flittigen beſøge Skolerne, vejlede Lærerne med Raad, opmuntre dem, naar de troligen efterkomme deres Pligter, og advare dem, naar de fejle. Bliver Advarſelen forgiæves, da er Commisſionen bemyndiget til at mulctere Læreren indtil 2 Rbdlr. S. V. Men viſer han nogen kiendelig Efterladenhed i ſit Kald, eller forbryder han ſig mod ſin Embedspligt, da bør Commisſionen, efter at have underſøgt Sagen, andrage ſamme for Skoledirectionen.

§ 3.

I Særdeleshed paaligger det:

a) Hvert Steds Magiſtrat, og, hvor ingen Magiſtrat er, Byfogden at paaſee, at Skolernes Bygninger holdes i forſvarlig Stand, og at nye opføres, naar ſamme anſees fornødne. I ſidſte Fald bør der giø-

res Anmeldelſe derom i Commisſionen, og denne indſende Magiſtratens eller Byfogdens og ſit eget Forſlag til Skoledirectionens Overvejelſe og Beſtemmelſe. Den bør drage Omſorg for, at Skolelærernes Indtægter ikke ulovligen formindſkes, men tvertimod, ved de forefaldende Vacancer af Chordegne-, Klokker- og andre kirkelige Embeder, og ellers, i Overeensſtemmelſe med Anordningen, forøges.

b) For vedkommende Sognepræſt bliver det iſær Pligt at vejlede Skolelærerne i deres Embedsførelſe. Han bør, i det mindſte hver ſiortende Dag, beſøge enhver Skole i ſit Sogn, og, deels ved at høre paa Underviisningen, deels ved Samtale med Børnene, og ved at lade ſig foreviſe disſes Skrift, ſamt ved at efterſee Skolejournalen, underrette ſig om Børnenes Fremgang. Ligeledes bør han og, ved at opmuntre de Børn, ſom udmærke ſig ved god Opførſel og Flid, ſamt ved at formane dem, der findes efterladne, ſaavelſom de Forældre, Værger og Huusbonder, der ikke opfylde deres Pligter i Henſeende til Børnenes Skolegang eller Reenlighed, ſøge at giøre alle Vedkommende opmærkſomme paa Skole-Indretningens velgiørende Øjemeed.

Hver Gang, han har beſøgt Skolen, ſkal han i Journalen antegne ſaadant; og derefter, ved næſte Samling i Skolecommisſionen, anmelde hvad han maatte finde fornødent at erindre. Har Skolelæreren fejlet i et eller andet mindre betydeligt, da bør Præſten, forinden ſaadant for Commisſionen andrages, med Godmodighed advare Skolelæreren om at rette Fejlen; men derſom denne Advarſel ſkulde blive frugteſløs, bør Commisſionen derom underrettes. Er Forſeelſen derimod af Betydenhed, bør Præſten, uden foregaaende Advarſel, indberette ſamme til Commis-

ſionen; da denne er bemyndiget til at indkalde Skolelæreren, og enten give ham en alvorlig Irretteſættelſe, eller paalægge ham en Mulct af 1 eller 2 Rbdlr. S. V.

Forandrer Skolelæreren ikke derefter ſit Forhold, da bør ſaadant andrages for Skoledirectionen, ſom kan dictere ham højere Bøder, indtil 10 Rbdlr. S. V. Men derſom ogſaa denne Straf er uden Frugt, bør Skolelæreren tiltales paa ſit Embede, fra hvilket han imidlertid bliver af Skoledirectionen at ſuſpendere.

c) Skoleforſtanderne ſkulle ſaa ofte ſom muligt, og i det mindſte een Gang hver 14de Dag, indfinde ſig i de Skoler, ſom ere betroede til deres Opſyn, for at tilſee om alting er der i tilbørlig Orden. De ſkulle, hver Gang, antegne deres Skolebeſøg i Protocollen; og, ſaafremt nogen Mangel befindes, bør de erindre Vedkommende at derpaa raades Bod. Men derſom Fejlen desuagtet ikke afhjelpes, bør Skoleforſtanderne indberette det til Skolecommisſionen.

§ 4.

Skolecommisſionen ſamles een Gang hver Maaned. Dagen og Tiden beſtemmes efter de Fleeſtes Lejlighed. Samlingerne holdes i en af Skolerne, dog uden for den ſædvanlige Skoletid, ſaafremt Commisſionens Medlemmer ikke om et andet beqvemt Sted kunne forenes. Skulle der forefalde ſaa mange Forretninger, at de ikke i een Samling kunne afgiøres, eller noget Tilfælde indtræffe, ſom udfordrer overordentligt Møde, da ſkal Commisſionen holde Extraſamlinger.

§ 5.

Den, ſom har Forſædet i Commisſionen, modtager de Anmeldelſer og Breve, ſom indkomme til ſamme. Han

paaſeer, at Sagerne ordentligen foretages. Det Medlem, ſom forretter Secretariatet, indfører Commisſionens Beſlutninger i Protocollen, ſom hvergang underſkrives af ſamtlige tilſtedeværende Medlemmer. Correſpondencen med Skoledirectionen og andre Vedkommende, beſørges af ham; ligeſom han og i andre Henſeender har at udføre, eller beſørge udført, hvad af Commisſionen, eller de Fleſte i ſamme, beſluttes.

Hos ham bevares ogſaa Commisſionens Protocol, tilligemed alle, ſamme vedkommende, Papirer.

§ 6.

Skolecommisſionen bør, i dens maanedlige Samlinger, efterſee de Protocoller, enhver Skolelærer, ifølge ſin Inſtruction, bør holde; underſøge den, af Børnene, i den forløbne Maaned, giorte Fremgang; og lade ſig af Læreren give Underretning om, hvormeget af hvert Slags Underviisning han i bemeldte Maaned har foretaget, ſamt hvad han i næſte Maaned agter at foretage.

I Henſeende til de anordnede, eller herefter anordnende Bøger, Tabeller, Landkaarter, Forſkrivter m. m., paaligger det Skolecommisſionen at beſtemme, for enhver Skolelærer, hvilke af disſe han, efter Omſtændighederne, ſkal betiene ſig af.

Derſom nogen Skolelærer ønſker at benytte ſig, i Skolen, af en eller anden Bog, ſom ei endnu er anordnet til ſaadant Brug, da har Skolecommisſionen at indſende hans derom giorte Forſlag, tilligemed ſin Betænkning, til Skoledirectionen.

§ 7.

Ved Forſlaget til hvad der i Skolerne ſkal underviſes i, bør der altid tages Henſyn til Lærernes Evner, og dem hellere paalægges færre Ting at underviſe i, end af

dem fordres at underviſe i det, hvori de ikke beſidde fornøden Kundſkab.

§ 8.

For desbedre at underrette ſig om Underviisningens Tilſtand, bør Skolecommisſionen, fra Tid til anden, lade ſig forelægge Børnenes Prøveſkrivt og Regnebøger; ſamt, 2 Gange om Aaret, bivaane de i Anordningen befalede Examina, og bedømme, hvilke Børn, der kunne opflyttes, og hvilke der kunne aldeles udſkrives af Skolen.

§ 9.

Skolecommisſionen bør drage Omſorg for, at de ſyge Skolebørn holdes hiemme, og forſynes med vedbørlig Cuur og Pleje. Skoleforſømmelſer bør, ved Commisſionens maanedlige Møde, underſøges, efter en af Læreren forelagt Fortegnelſe, og Mulcten da beſtemmes, naar ingen gyldige Grunde tale for Fritagelſe. Commisſionen ſkal ogſaa bedømme og beſtemme, hvilke Belønninger og Opmuntringer der maa gives de Børn, ſom have udmærket ſig ved Flid og god Opførſel; ligeſom den og ſkal lade ſig give Underretning om de Opmuntringer og Straffe, Skolelæreren har tilkiendt Børnene, og, naar det findes fornødent, lade ſig forklare Grundene til hans heri brugte Fremgangsmaade. Findes noget Barn at have viiſt ſig modtvilligt, ulydigt, eller i anden Maade at have opført ſig ſaa ſlet, at de Straffe, ſom det er Skolelæreren tilladt at bruge, anſees at være utilſtrækkelige, efter Forſeelſens Beſkaffenhed, da bør Commisſionen, efter foregaaende Underſøgelſe, indberette Sagen til Skoledirectionen, paa det at det nærmere kan vorde beſtemt, hvorledes med et ſaadant Barn bør forholdes.

§ 10.

Commisſionen har at paaſee, at der holdes vedbørlig Rigtighed over Skolernes Inventarium og Skolekaſſens

Indtægter, at Skolerne forſynes med de fornødne Bøger, Regne- og Skrive-Tavler ſamt Skriv-Materialier, og at Skoleſtuerne blive forſørgede med det fornødne Brændſel.

§ 11.

Skulde, imod Formodning, Nogen af Skolecommisſionens Lemmer ikke iagttage de Pligter, ſom paaligge ham, da bør de øvrige Medlemmer af Commisſionen advare den Vedkommende; men derſom ſaadant ikke frugter, ſkal det Forefaldne af Commisſionen indberettes til Skoledirectionen, til ſammes Paakiendelſe eller videre Foranſtaltning. Iøvrigt ſkal den, over hvem der ſaaledes føres Klage, træde ud af Commisſionen, ſaa længe der handles om denne Sag.

§ 12.

Skolecommisſionerne ſkulle, hvert halve Aar, nemlig først i Junii og ſidſt i December Maaned, tilſtille Skoledirectionen, in duplo, ſaavel de i Anordningens 2den Afdeling § 32 befalede Examens-Liſter, ſom og deres Indberetninger om hvad ellers Skolevæſenet betræffende, i det afvigte Halvaar, af Vigtighed er forefaldet; da der, efter Omſtændighederne, enten af Skoledirectionen eller efter ſammes Foreſtilling til Vort danſke Cancellie, kan ventes ſøiet nødvendige Foranſtaltninger.

Fra pogeskoler og skriveskoler til »almindelige borgerskoler«

Skolelovskomplekset af 29. juli 1814, der var den første samlede danske folkeskolelov, bestod af to *anordninger,* henholdsvis for almueskolevæsenet på landet og for almueskolevæsenet i købstæderne, København undtaget, samt et *reglement* for almue- og borgerskolerne i København.

Før 1814 havde der naturligvis været indrettet undervisning for børn og unge såvel i købstæderne som på landet – vel nok bedst organiseret i de større købstæder, hvor initiativrige borgere tidligt begyndte at indrette undervisning i religion, læsning, skrivning, regning, fædrelandshistorie og geografi – somme steder endog i tysk. Sådan privat undervisning kan med god grund betragtes som forløberen for nutidens folkeskole. Begyndelsen til nutidens gymnasium må søges i de skoler, der var knyttet til kirker og klostre i de større byer.

Det første forsøg på at få indrettet en almindelig undervisning såvel på land som i by blev gjort af Kristiern den Anden, der pålagde præsterne og degnene på landet at undervise i religion og dansk, og borgerne i købstæderne at lade deres børn lære at læse, skrive og regne, således at de kunne blive dygtige håndværkere, men Kristiern den Andens bestemmelser fik som bekendt ingen betydning, idet han blev fordrevet i 1523.

I Christian den Tredies kirkeordinans fra 1539 fastsættes det, at der i hver købstad skal være én og kun én latinskole, og at »alle hin andre Puge Scholer, som her oc der holdes, skulle afligges«, men at

øvrigheden måtte sørge for at oprette »Schriffue Scholer, som mand dennom kalder, for drenge oc piger, Oc andre de der icke duer til at lære latine«. Pigerne regnedes dengang uden videre til dem, der ikke duede til at lære latin.

Med Puge Scholer tænkes nok på undervisning ved ukyndige, altså fuskere, som håndværkere ville kalde dem.

Latinskolerne var af forskellig størrelse. I de små købstæder var der kun tre lektier (hold eller klasser) med to lærere, og selv om der læstes latin i dem, virkede de omtrent som danske skoler, idet de elever, der viste sig at have anlæg for at studere, blev overflyttet til skoler i de større eller største købstæder.

Efter 1590 måtte således af de fynske latinskoler kun skolen i Odense sende studenter til universitetet.

Ordinansens bestemmelser om at nedlægge pogeskoler og oprette skriveskoler må ses som et forsøg på at få oprettet et offentligt skolevæsen, hvilket imidlertid ikke lykkedes, selv om der oprettedes læseskoler, skrive- og regneskoler samt visse steder tyske skoler, men stadig helt på privat basis.

I Christian den Femtes Danske Lov af 1683 indskærpedes kirkeordinansens bestemmelser om, at øvrigheden skulle sørge for oprettelsen af skrive- og regneskoler i købstæderne, og omkring 1700 var der ikke mange byer uden skoler, men lærerne var ikke alle særlig kvalificerede. Nogle steder var der skolemesterinder eller læremødre, der dog ikke måtte undervise drenge over 6 års alderen, men nok piger uden hensyn til disses alder, for piger behøvede kun at lære deres »børnelærdom«.

Ved fattigforordningen af 1708 fik fattige børn ret til at modtage gratis undervisning. De personer, der agtede at holde skole i en købstad, måtte først lade sig prøve af præsten i magistratens nærværelse i kristendomskundskab, skrivning og regning. Der blev tale om en form for autorisation, og de, der uden bestalling gav sig af med at holde skole, kunne blive straffet med bøder.

Visse steder i Tyskland dannede skrive- og regnemestre deres eget laug som andre håndværkere.

Fra 1686 berettes fra Helsingør om en sag mellem magistraten og byens skolemestre, som ikke ville undervise skarpretterens børn, og i 1722 begyndte en tilsvarende sag i Århus, idet byens skolemestre trods magistratens påbud ikke ville modtage natmandens børn til undervisning. (Natmanden sørgede for byens renholdelse, flåede selvdøde dyr m. m.). Skolemestrene hævdede, at forældre til andre børn ville tage dem ud af skolen og undervise dem privat, hvis magistratens påbud blev efterkommet.

Magistraten holdt på sit, og skolemestrene fik ret. Det kom faktisk til at gå ud over deres indtægt.

Christian den Sjettes skoleforordning af 23. januar 1739 gjaldt kun for landsbyskolen, men den 17. april samme år udsendte kongen Forordning Angaaende Hvor mange Latinske Skoler i Danmark og Norge skal vedblive, og denne fik betydning for almueundervisningen i købstæderne.

I henhold til forordningen blev der kun opretholdt 20 af de hidtidige 58 latinskoler i Danmark, men de eksisterende latinskoler i de mindre købstæder fortsatte som danske kristendomsskoler, idet kon-

gen fastslog, at han ikke ville forbyde de købstæder, som hidtil havde haft skoler, »at de jo enten privatim, eller, om fleere Familier kand blive eenige, kand antage sig en eller fleere Studiosos til at informere deres Børn i Boglige Kunster, dog ikke at kunde dimittere nogen til Academiet, men vel til Publiqve Skoler...« Publiqve Skoler er de latinskoler, der blev opretholdt.

Forordningen fik en gavnlig indflydelse i de byer, hvor latinskolen blev nedlagt og erstattet med en dansk kristendomsskole, men i byer, hvor latinskolen blev bevaret, mener man, at antallet af børn, der ingen undervisning modtog, voksede.

I Århus klager præsterne således i 1741 over, »hvor slæt det staar til med de mangfoldige fattige og nu allevegne omløbende Børns Undervisning, og hvorledes de i dessen Mangel opvokse i Ondskab, Ladhed, hedensk Vankundighed og andre Laster, som Betlerie fører med sig.« Det var åbenbart meget vanskeligt at få børnene til at søge skolerne, selv om det offentlige havde pligt til at betale for de fattige børns undervisning.

For at få forældrene til at sende børnene i skole fik købstæderne i begyndelsen af 1800 tallet ret til at idømme store mulkter for skoleforsømmelser, ligesom fattighjælp kunne inddrages, hvis forældrene ikke sørgede for at sende børnene i skole.

I de mindre købstæder fandtes kun én dansk skole, men i de større var der flere, deraf én friskole, d. v. s. en gratis skole for de fattige. Forholdene var dog forskellige fra by til by.

I en oversigt over skoler i Århus i året 1814 anføres således to private skoler og den offentlige friskole.

I det attende århundrede var der blandt godsejere blevet skabt stor interesse for at forbedre forholdene på landet, herunder skole-

forholdene, og denne interesse deltes som bekendt af kronprinsen, Frederik den Sjette.

Men det var ikke blot på landet, skoleforholdene trængte til forbedring.

Også købstæderne havde behov for ordnede forhold.

Kommissionen til de danske skolers bedre indretning, Den store Skolekommission, blev nedsat den 22. maj 1789, og ligesom for landets vedkommende kom der en slags forsøgsarbejde i gang i flere købstæder. Mest kendt er arbejdet i Slagelse, der fik gennemført sin plan for Byens Læse- og Arbejdsskole. Denne plan blev med visse ændringer lagt til grund for ordninger i andre købstæder, bl. a. i Køge, hvis plan af 1808 efter Den store Skolekommissions gennemsyn kom til at indeholde det væsentligste af det, der blev optaget i anordningen af 1814 for købstæderne.

I *Anordning for Almue-Skolevæsenet i Kjøbstæderne i Danmark, Kjøbenhavn undtagen,*

fastsættes det,

at der i enhver købstad skal indrettes almindelige borgerskoler,

at der i de større købstæder skal indrettes borgerlige realskoler for drenge,

samt

at der i de købstæder, som ikke har et tilstrækkeligt grundlag for oprettelse af en borgerlig realskole, men hvor dog en mere udvidet undervisning er ønskelig, bør oprettes en ekstra klasse med udvidet undervisning ved den almindelige borgerskole.

Til de almindelige borgerskoler, hvori der efter bestemmelserne skulle undervises i de for almuen mest uundværlige kundskaber, skulle der knyttes industri- eller håndgerningsskoler, d. v. s. undervisning i praktiske fag ved duelige håndværkere for drengenes vedkommende og ved anstændige fruentimmere af sat alder for pigernes vedkommende.

Anordningen for landet og anordningen for købstæderne var bortset fra ovenstående i øvrigt på de fleste områder ganske ens. Mange afsnit af købstadanordningen er direkte kopieret efter landsbyordningen, og om skoledirektionen hedder det i købstadanordningen, at den »har at følge de samme Regler, som ere foreskrevne i den, Vor Anordning af Dags Dato for Almueskolevæsenet paa Landet tilføjede, Underretning for Amts-Skole-Directionerne.«

I øvrigt er det interessant at foretage en sammenlignende nærlæsning af de to anordninger.

Det tog tid for købstædernes skolekommissioner at få udarbejdet dels en oversigt over de eksisterende skoleforhold, dels et forslag til plan for de kommende.

Havde skoledirektionen en anden opfattelse end købstadens skolekommission, gik der yderligere tid med udveksling af synspunkter, inden »Vort danske Cancellie« fik direktionens forslag til godkendelse.

I Århus opnåedes godkendelse således først i 1818.

Skolekommissionen havde principielt foreslået, at der skulle oprettes én borgerskole med tilknyttet realskole samt en friskole for fattige børn.

Skoledirektionens forslag, der altså blev godkendt af kancelliet, omfattede

1.ste Borgerskole
2.den Borgerskole
Tredie Borgerskole, der dog ikke skulle oprettes, før det viste sig nødvendigt,

og

Fattigskolen.

(I anordningen omtales fattigskoler i øvrigt slet ikke, og de blev da også efterhånden nedlagt i provinsen).

Om den borgerlige realskole hedder det i indstillingen fra direktionen: »... Da realskolen er i det økonomiske som i undervisningsplan forskellig fra og uafhængig af det almindelige borgerskolevæsen samt blot består ved de bidrag, som vedkommende forældre dertil ville yde, bør denne indretning indledes med særskilte hensigtssvarende foranstaltninger.« Direktionen vil fremsætte forslag herom, når der er »grundet håb om at kunne sikre sådan gavnlig indretning nogen varighed.«

På tilsvarende måde gik det i samtlige købstæder. Bestemmelsen i § 2 om oprettelse af borgerlige realskoler blev ikke gennemført – overvejende af økonomiske årsager. Derimod blev der senere mange steder i medfør af § 3 oprettet en ekstra klasse med udvidet undervisning ved de almindelige borgerskoler, og denne klasse kaldtes undertiden realklassen.

De tanker, der ligger bag anordningerne og reglementet af 29. juli 1814 med de dertil knyttede instruktioner og regler, har haft afgørende betydning og kan spores helt op til vore dage.

Det må derfor hilses med glæde, at forlaget i fortsættelse af den i fjor udsendte faksimileudgave af anordningen for landet nu udsender den tilsvarende for købstæderne.

Forlaget og undertegnede bringer herved en hjertelig tak til Danmarks pædagogiske Bibliotek for hjælp ved opgavens løsning.

Chr. Gilbert

Litteratur

Chr. Buur: Folkeundervisningen i Århus før 1814. Skoleliv og skoleadministration i Århus for 100 år siden.

Århus skolevæsen 1849–1929.

Danmarks Lærerforening: Den danske folkeskole gennem hundrede år. 1814–1914.

Dansk Skolestat.

Aksel H. Nellemann: Den danske skoles historie.

K. Ottosen: Vor folkeskoles oprindelse og udvikling.

Laurits Pedersen: Almueundervisning i en dansk købstad (Helsingør).

Faksimileudgave af Anordning for Almueskolevæsenet paa Landet i Danmark. Kroghs Skolehåndbog.

Indhold

Anordning for Almue-Skolevæsenet i Kjøbstæderne ..... side 1
Om Kiøbstædskolerne i Almindelighed ..... side 3
Om de almindelige Borgerskoler ..... side 7
Om Haandgiernings Skolers Indretning i Kiøbstæderne ..... side 28
Om de borgerlige Realskoler for Drengebørn i Kiøbstæderne ..... side 31

Bilage
Instruction for Lærerne ved Kiøbstædernes Borgerskoler ..... side 39
Instruction for Lærerne i Kjøbstædernes borgerlige Realskoler ..... side 49
Regler til Iagttagelse af Kiøbstædernes Skolecommissioner ..... side 57

– – –

Chr. Kjeldsen: Fra pogeskoler og skriveskoler til »almindelige borgerskoler« ..... side 63

Anordning af 29. juli 1814 for Almue-Skolevæsenet i Kjøbstæderne i Danmark, Kjøbenhavn undtagen, udsendes af Kroghs Skolehåndbog 1981. Tilrettelæggelse ved Chr. Kjeldsen. Trykt i Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern, på matglittet Dalum-Offset fra De forenede Papirfabrikker. Efterskriften sat med 12 punkt Garamond og indbindingen foretaget hos J. P. Møller, Haderslev.

Omslagsbillede: Friskolen i Grønnegade, Århus.